

UNIVERZA V LJUBLJANI
PRAVNA FAKULTETA

MAGISTRSKA NALOGA

**ZAČASNE ODREDBE V POSTOPKIH ZA VARSTVO
KORISTI OTROKA**

Anja Žibred

Mentorica: doc. dr. Neža Pogorelčnik Vogrinc

Ljubljana, junij 2020

Zahvala:

Za vso pomoč in nasvete pri izdelavi magistrskega dela se zahvaljujem mentorici doc. dr. Neži Pogorelčnik Vogrinc.

Posebej bi se rada zahvalila svoji družini in prijateljem, ki so mi stali ob strani in me spodbujali tekom študija.

POVZETEK

Magistrska naloga govori o pomembnem pravnem institutu, tj. institut regulacijskih začasnih odredb v postopkih varstva koristi otrok. Začasne odredbe so v našem pravnem sistemu uveljavljene že kar lep čas, vendar pa so se zaradi razvoja družbe in tudi prava začele pojavljati potrebe po temeljiti spremembi tega instituta. Pred uveljavitvijo Družinskega zakonika je bil institut začasnih odredb urejen v različnih zakonih. Taka ureditev je bila precej nesistematična, zaradi česar je odločanje o začasnih odredbah za varstvo otrokove koristi potekalo v različnih postopkih, in sicer v pravnem, nepravdnem in upravnem postopku. Prišlo je do situacije, ko se je o isti zadevi odločalo večkrat, kar seveda ni bilo in ne more biti otroku v korist. Z uveljavitvijo novega Družinskega zakonika, dne 15. aprila 2019, smo pridobili novo, bolj sistematično ureditev instituta, saj se danes o varstvu otrokovih koristih odloča zgolj v enem postopku, in sicer v nepravdnem postopku. Zakonik novosti ni prinesel zgolj na postopkovnem področju, pač pa tudi na materialnopravnem področju, to se vidi pri spremembi pogoja izdaje začasnih odredb. Torej, namen začasnih odredb v družinskopravnih postopkih je začasna ureditev spornega pravnega razmerja in varovanje koristi otroka, pri čemer je izdaja odredbe na mestu, ko je pri otroku verjetno izkazan pogoj ogroženosti in ni mogoče čakati do sprejema končne odločitve sodišča. Družinski zakonik v 162. členu našteva več vrst začasnih odredb, za katere pravilo *numerus clausus* ne velja, slednje pa pomeni, da ima predlagatelj poleg zakonsko naštetih začasnih odredb možnost sodišču predlagati izdajo začasne odredbe, ki v Družinskem zakoniku ni zajeta.

Ključne besede: otrokova korist, ukrep za varstvo otrokove koristi,časne odredbe, regulacijskečasne odredbe, Družinski zakonik

ABSTRACT

The master's thesis examines an important legal institute: the institute of regulatory interlocutory injunctions in procedures regarding the protection of child's best interest. Interlocutory injunctions have been implemented in our legal system for quite some time, but the need for a thorough modification of this institute is increasing due to the development of the society as well as the law. Before the implementation of the Family Code, the institute of interlocutory injunctions was regulated by different laws. This was quite unsystematic; decision-making on interlocutory injunctions for the protection of child's best interests was thus carried out in the following procedures: civil procedure, non-contentious procedure and administrative procedure. It happened that the same matter was then discussed multiple times, which is not and cannot be in the child's best interest. With the implementation of the Family Code on 15 April 2019, we obtained a more systematic regulation of the institute; the protection of child's best interests is now discussed in only one procedure, the non-contentious procedure. The Code brought novelties not only in procedural matters, but also in substantive matters, which is evident in the changed conditions regarding the grant of interlocutory injunctions. The aim of interlocutory injunctions in family matters is a temporary regulation of the questionable legal relationship and the protection of child's best interests, where the injunction is granted if the child is possibly under the risk of threat and there is no time to wait for the court's final decision. In Article 162, the Family Code lists several interlocutory injunctions that are not subject to *numerus clausus* concept, which means that the applicant can propose to court, in addition to interlocutory injunctions cited by the law, the grant of an interlocutory injunction that is not listed in the Family Code.

Key words: child's interest, measure for the protection of child's interest, interlocutory injunctions, regulatory interlocutory injunctions, Family code

KAZALO

1.	UVOD	6
2.	NAČELO OTROKOVE KORISTI	8
3.	SPLOŠNO O ZAČASNIH ODREDBAH	10
3.1.	ZAVAROVALNE IN REGULACIJSKE (UREDITVENE) ZAČASNE ODREDBE	10
4.	ZAČASNE ODREDBE V POSTOPKIH VARSTVA KORISTI OTROK	11
4.1.	UVODNO	11
4.2.	REGULACIJSKE ZAČASNE ODREDBE	11
4.2.1.	REGULACIJSKE ZAČASNE ODREDBE ZA ZAVAROVANJE NEDENARNIH IN/ALI DENARNIH TERJATEV?	11
4.2.2.	ZAČASNE ODREDBE KOT IZJEMEN UKREP	12
4.3.	NOVA UREDITEV PO DRUŽINSKEM ZAKONIKU	13
4.4.	POGOJ ZA IZDAJO ZAČASNIH ODREDB ZA VARSTVO KORISTI OTROKA	15
4.4.1.	ZAČASNA ODREDBA ODVZEMA OTROKA IN NAMESTITEV K DRUGI OSEBI, V KRIZNI CENTER, V REJNIŠTVO ALI V ZAVOD	16
4.4.2.	ZAČASNE ODREDBE, KI VSEBINSKO SOVPADAJO Z DOLOČBAMI ZAKONA O PREPREČEVANJU NASILJA V DRUŽINI	17
	<i>Začasna odredba o vstopu v stanovanje ali druge prostore, v katerih se otrok nahaja, proti volji staršev</i>	18
	<i>Začasna odredba o izselitvi nasilnega člana iz skupnega stanovanja</i>	18
	<i>Začasna odredba o prepovedi približevanja otroku osebam, ki ga ogrožajo</i>	19
4.4.3.	ZAČASNE ODREDBE O VZGOJI IN VARSTVU, O STIKIH IN PREŽIVLJANJU	19
4.4.3.1.	ZAČASNA ODREDBA O VARSTVU IN VZGOJI OTROK	20
4.4.3.2.	ZAČASNA ODREDBA O PREPOVEDI ALI OMEJITVI STIKOV, ZAČASNA ODREDBA O NAČINU IZVAJANJA STIKOV IN ZAČASNA ODREDBA O STIKIH POD NADZOROM	22
4.4.3.3.	ZAČASNE ODREDBE O PREŽIVLJANJU	27
4.4.4.	ZAČASNA ODREDBA O PREPOVEDI PREHODA DRŽAVNE MEJE Z OTROKOM	28
4.4.5.	ZAČASNA ODREDBA O ZAVAROVANJU NA OTROKOVEM PREMOŽENJU	29
4.4.6.	ZAČASNA ODREDBA O ZDRAVNIŠKEM PREGLEDU ALI ZDRAVLJENJU	30
5.	POSTOPEK ODLOČANJA O ZAČASNIH ODREDBAH	33
5.1.	ODLOČANJE	33
5.2.	PRAVNA SREDSTVA	36
5.2.1.	UGOVOR	36
5.2.2.	PRITOŽBA	37
5.3.	IZVRŠITEV ZAČASNIH ODREDB V POSTOPKIH VARSTVA KORISTI OTROK	38
6.	ZAKLJUČEK	42
7.	VIRI IN LITERATURA	43
7.1.	MONOGRAFIJE	43
7.2.	ČLANKI	43
7.3.	POGLAVJA V KNJIGAH	44
7.4.	SODNA PRAKSA	44
7.5.	PRAVNI PREDPISI	45
7.6.	SPLETNI VIRI	46

1. UVOD

V magistrski nalogi bom govorila o dveh pomembnih pravnih pojmi. Prvi pravni pojem, zajet v naslovu, je pomemben pravni standard in vodilo, ki danes v okviru sprejema Družinskega zakonika (v nadaljevanju DZ)¹ predstavlja temelj družinskega prava. Govorim o otrokovi koristi, ki v času, ko je bil sprejet Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (v nadaljevanju ZZZDR)² še ni bila določena kot temeljno vodilo in načelo, pač pa kot kriterij za odločanje o posameznih institutih. Zakonodajalec je korist otroka določil za pravni standard šele s sprejetjem novele ZZZDR – C iz leta 2004.^{3 4} V vladnem predlogu o sprejemu DZ iz leta 2016 so v 2. točki predloga opredeljeni osnovni cilji, ki se nanašajo na otrokovo korist. Eden izmed ciljev je izboljšanje položaja otrok, s čimer se želi zagotoviti, da je temeljno načelo, tj. načelo varovanja otrokove koristi, čim bolj učinkovito. Prav tako je eden izmed pomembnih ciljev DZ poenotenje postopkov glede odločanja o ukrepih za varstvo koristi otrok. Pomemben cilj je tudi hitrejše reševanje zadev, še posebej pri odločanju o ukrepih za varstvo koristi otroka. Hitrost postopka je tako izrednega pomena, saj so takšni postopki stresni za otroka in pri njem pustijo negativne posledice, kar vse vpliva na njegov nadaljnji razvoj in življenje.⁵ Drugi pomemben institut v naslovu naloge pa je sredstvo, s katerim se varuje korist otroka, to so začasne odredbe. Začasne odredbe, izdane v postopkih za varstvo koristi otrok, so tip regulacijskih začasnih odredb, katerih namen je, da se sporno pravno razmerje začasno uredi.⁶ Za razliko od prejšnje zakonske ureditve DZ določa pogoj za izdajo začasnih odredb v 161. členu, kjer lahko sodišče izda začasno odredbo, če je verjetno izkazano, da je otrok ogrožen, v 162. členu pa določa vrste začasnih odredb. Novo in bolj primerno ureditev imamo tudi na postopkovnem področju, ki je sedaj urejeno v Zakonu o nepravdnem postopku (v nadaljevanju ZNP).⁷

Cilj naloge je, da se opredelim in predstavim temeljne značilnosti instituta začasnih odredb v postopkih varstva koristi otrok, pri čemer bom zajela veljavno pravno ureditev, sodno prakso in temeljno pravno teorijo. Začela bom z osnovami začasnih odredb, ki veljajo za vse začasne

¹ Družinski zakonik (Uradni list RS, št. 15/17, 21/18 – ZNOrg, 22/19 in 67/19 – ZMatR-C).

² Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Uradni list SRS, št. 15/76 z dne 4. 6. 1976).

³ Čujović M. (2019), *Načelo otrokove koristi*, v: Komentar Družinskega zakonika, str. 60.

⁴ Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Uradni list RS, št.16/04).

⁵ Predlog vlade RS za sprejem Družinskega zakona, EVA: 2016-2611-0062, str. 31, URL: <https://skupnostobcin.si/wp-content/uploads/2016/12/9b7fa9f28fe58285777f.pdf> (2. 2. 2020).

⁶ A. Galič, *Zčasne odredbe v sporih iz družinskopravnih razmerij*, v: Pravosodni bilten, 4/2000, str. 74.

⁷ Zakon o nepravdnem postopku (Uradni list RS, št. 16/19).

odredbe, urejene v DZ, v nadaljevanju bom predstavila vrste začasnih odredb, ki se jih lahko izda v postopkih varstva koristi otroka in temeljne značilnosti vsake začasne odredbe. Na kratko se bom dotaknila poteka postopka odločanja o začasnih odredbah, katera pravna sredstva so na voljo in kako se lahko začasna odredba uresniči v samem izvršilnem postopku. Vse značilnosti se bodo nanašale zgolj na temo družinskopravnih razmerij. V zaključku bom povzela svoje misli. Upoštevajoč mnenje teorije in sodne prakse⁸ menim, da morajo biti začasne odredbe omejene le na nujne primere, po katerih se poseže tedaj, ko iz okoliščin primera izhaja, da je izdaja začasne odredbe zaradi ogroženosti otrokove koristi nujna in ni mogoče čakati na končno odločitev sodišča. Prav tako naj bo postopek izdaje začasnih odredb hiter, saj v postopkih, ki trajajo predolgo, ni mogoče učinkovito zaščititi otrokove koristi.

⁸ Npr. Sklep VSL opr. št. IV Cp 3507/2011 z dne 9. 11. 2011.

2. NAČELO OTROKOVE KORISTI

Preden začnem s podrobnejšo obravnavo instituta začasnih odredb, bi se najprej na kratko opredelila do načela otrokove koristi in kdaj je država tista, ki poseže v družinskopravna razmerja z ukrepi začasnih odredb.

Kaj sploh je otrokova korist? Je osnovno vodilo v vseh zadevah, ki se tičejo otrok, vendar pa v naši zakonodaji vsebinsko ni opredeljen pojem. V bistvu gre za pravni standard, ki ga je potrebno vsebinsko napolniti v vsakem primeru posebej.⁹ Izhodišče za napolnjevanje tega standarda najdemo v različnih pravnih predpisih. Začnemo lahko ravno z novim DZ, kjer je načelo otrokove koristi edino uzakonjeno načelo med splošnimi določbami DZ¹⁰ in v 7. členu določa, da starši delujejo v otrokovo korist, če ob upoštevanju osebnosti, starosti, razvojne stopnje ter hotenj otroka, primerno zadovoljujejo njegove materialne, čustvene in psihosocialne potrebe z ravnanjem, ki kaže na njihovo skrb in odgovornost do otroka, ga vzgajajo s spoštovanjem do njegove osebe, individualnosti in dostojanstva ter ga spodbujajo v njegovem razvoju. Vse navedeno je prvenstvena funkcija staršev, ki se kaže tudi v 144. členu DZ, ki govori o vnaprej izraženi volji staršev.¹¹ Varstvo otrokove koristi je tako pomembno, da je DZ v 4. odst. 7. člena določil, da imajo dolžnost varovanja otrokove koristi tudi državni organi, izvajalci javnih služb, nosilci javnih pooblastil, organi lokalnih skupnosti in druge fizične in pravne osebe.¹² Načelo je kot eno izmed najpomembnejših in vodilnih načel zajeto tudi v 1. odstavku 56. člena Ustave Republike Slovenije,¹³ prav tako tudi v prvem odstavku 3. člena Konvencije o otrokovih pravicah (v nadaljevanju KOP).¹⁴ V praksi namreč pride do situacij, ko je potrebno otrokovo korist zavarovati s hujšimi posegi v starševsko skrb. Gre za primere, ko se nesporazumi med staršema odražajo v razmerju do otroka (na primer onemogočanje stikov z otrokom, lahko tudi celo ugrabitev otroka) in za primere, ko starši otroku takega razvoja zavestno ne omogočajo, ne zaprosijo za pomoč države v primeru, ko primernega razvoja otroku

⁹ S. Kraljić, *Družinski zakonik s komentarjem* (2019), str. 72, 73.

¹⁰ M. Čujović, *Načelo otrokove koristi*, v: *Komentar Družinskega zakonika* (2019), str. 64.

¹¹ B. Novak, *Družinski zakonik z uvodnimi pojasnili* (2019), str. 127. Člen določa, da so starši dolžni poskrbeti za otroka za primer smrti staršev ali trajnejše nezmožnosti izvajanja starševske skrbi tako, da vnaprej izrazijo voljo glede osebe, kateri se otrok zaupa v varstvo in vzgojo, sorodnika, ki se mu podeli starševska skrb, posvojitelja ali skrbnika.

¹² Določba 7. člena DZ.

¹³ Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99 in 75/16 – UZ70a).

¹⁴ Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah (KOP), Uradni list SFRJ Mednarodne pogodbe, št. 15/90; Akt o notifikaciji nasledstva glede konvencij organizacije Združenih narodov in konvencij, sprejetih v Mednarodni agenciji za atomsko energijo, Uradni list RS, št. 35/92, Mednarodne pogodbe, št. 9/92.

niso zmožni zagotoviti ali pa pomoč države zavračajo.¹⁵ V teh primerih pride v ospredje država, ki poseže v družinsko življenje z izrekanjem primernih ukrepov za zagotavljanje čim večje varnosti koristi otroka. Naloga države torej ni v tem, da nadzoruje starše pri izvajanju svoje starševske skrbi, ampak, da preverja zagotavljanje koristi otroku.¹⁶ Zato je DZ pristojnost za izrekanje ukrepov v celoti prenesel na sodišča, kot to poudarja Maroltova, tako da se zagotovi dosledno varovanje koristi otrok s čimprejšnjim odkrivanjem ogroženih otrok, da se zagotovi takojšnja medicinska pomoč in da se prepreči nadaljnje ogrožanje.¹⁷ Da zaradi prenosa pristojnosti ne bi prihajalo do spregleda ogroženosti otrok, so sodiščem v pomoč tudi drugi organi (centri za socialno delo, policija, šole, vrtci, zdravniki in drugi).¹⁸

¹⁵ M. Končina Peternel, *Ukrepi za varstvo koristi otrok v sporih iz razmerij med starši in otroki*, v: *Pravosodni bilten*, 4/2000, str. 55.

¹⁶ M. Čujovič, *Načelo otrokove koristi*, v: *Komentar Družinskega zakonika* (2019), str. 68.

¹⁷ N. Marolt, *Ukrepi za varstvo otrokove koristi po Družinskem zakoniku*, v: *Odvetnik* št. 2 (85) – april/18, str. 61.

¹⁸ Določba četrtega odstavka 7. člena DZ.

3. SPLOŠNO O ZAČASNIH ODREDBAH

3.1. ZAVAROVALNE IN REGULACIJSKE (UREDITVENE) ZAČASNE ODREDBE

Začasne odredbe so eden izmed ukrepov varstva koristi otrok in sredstvo, da se ta korist čimprej in uspešno zagotovi. Poznamo regulacijske in zavarovalne začasne odredbe. Do leta 1998 smo poznali le zavarovalne začasne odredbe, ki so omogočile zavarovanje možnosti kasnejše izvršbe. Kasneje pa zaradi dolgotrajnih sodnih postopkov ni več zadostovalo zagotavljanje neovirane izvršbe, saj so bila pravna razmerja neurejena in sporna tudi tekom postopka, zaradi česar je bilo potrebno do odločitve sodišča sporno razmerje na primeren način urediti, vendar pa sodna praksa takšnega načina urejanja ni dopuščala, saj bi to pomenilo, da bi bila upnikova terjatev izpolnjena, še preden bi sodišče odločilo o glavnem zahtevku. To pa naj bi predstavljalo hujši poseg v položaj domnevnega dolžnika, če bi se kasneje izkazalo, da sploh ni dolžnik.¹⁹ Preobrat, in pa tudi temelj za uveljavitev regulacijskih začasnih odredb, je postavilo Ustavno sodišče RS z ustavno odločbo Up-275/97 z dne 16. 7. 1998, s katero je razširilo namen začasnih odredb in poudarilo, da je včasih potrebno zavarovati terjatve že med postopkom, in sicer na način, da se sporno razmerje začasno uredi. V nasprotnem primeru bi lahko v času do odločitve o tožbenem zahtevku prišlo do nenadomestljive škode, zaradi česar bi bila prihodnja izvršitev brez pomena, sodno varstvo upnika pa bi postalo nesmiselno. Tako je Ustavno sodišče RS priznalo obstoj regulacijskih začasnih odredb, pri tem pa naredilo še korak naprej. Omogočilo je izdajo regulacijskih začasnih odredb, s katerimi domnevni upnik predlaga ureditev spornega razmerja na isti način, kot to zahteva s tožbenim zahtevkom. V takem primeru pa je potrebno izkazati pogoj reverzibilnosti, to je možnost vrnitve v prejšnje stanje, če bi se začasna odredba izkazala za neutemeljeno.²⁰ Z ustavno odločbo opr. št. Up-275/97 je tako zdaj mogoče izdati začasne odredbe, ki urejajo sporna pravna razmerja, in tudi začasne odredbe, ki se popolnoma prekrivajo s tožbenim zahtevkom. Za razliko od končne sodne odločbe začasne odredbe z istim tožbenim zahtevkom predlagatelju želene stanje omogočijo prej, razlika pa je tudi v časovni omejitvi začasne odredbe.²¹

¹⁹ N. Pogorelnik Vogrinc, *Začasne odredbe v civilnih sodnih postopkih* (2015), str. 110.

²⁰ Odločba Ustavnega sodišča RS opr. št. Up-275/97 z dne 16. 7. 1998.

²¹ N. Pogorelnik Vogrinc, *prav tam*, str. 113.

4. ZAČASNE ODREDBE V POSTOPKIH VARSTVA KORISTI OTROK

4.1. UVODNO

Razpad življenjske skupnosti staršev ne predstavlja stresnega obdobja samo za starše, pač pa je to izjemno težavno in travmatično obdobje tudi za otroka katerekoli starosti. V primeru, da starša ne moreta doseči sporazuma o vzgoji in varstvu otrok, se ta problem rešuje v sodnih postopkih, ki so vse bolj dolgotrajni, pa tudi problematični, v smislu dajanja prednosti pravicam staršev do otroka in ne pravicam in koristim otroka. Na ta problem je opozorilo tudi Vrhovno sodišče Republike Slovenije v strokovnem posvetu ob evropskem dnevu civilnega sodstva dne 21. 10. 2008.²² Da bi se v takšnih dolgotrajnih in zapletenih postopkih resnično varovalo otrokovo korist, lahko sodišča na zgoraj navedeno stanje vplivajo z začasnimi odredbami. Pomen izdaje začasnih odredb in izrekanja drugih ukrepov je v varovanju otrokove koristi in ne v kaznovanju staršev zaradi neustreznega izvajanja starševske skrbi.²³ Sodišča, kot tudi centri za socialno delo, morajo biti pozorni na morebitna izkoriščanja začasnih odredb s strani staršev in to tudi preprečiti, starši pa morajo začasne odredbe spoštovati, ravnati odgovorno in v korist otroka.

4.2. REGULACIJSKE ZAČASNE ODREDBE

4.2.1. REGULACIJSKE ZAČASNE ODREDBE ZA ZAVAROVANJE NEDENARNIH IN/ALI DENARNIH TERJATEV?

Kot je bilo že navedeno, je namen regulacijskih začasnih odredb, izdanih za varstvo koristi otroka, začasna ureditev spornega pravnega razmerja in ne preprečitev onemogočanja ali otežitve izvršbe sodne odločbe.²⁴ Z njimi se urejajo družinskopravna razmerja glede nedenarnih in denarnih terjatev.

²² Vrhovno sodišče Republike Slovenije, *Otrok pred sodiščem*, str. 15, URL: http://www.varuhrs.si/fileadmin/user_upload/pdf/konferenca_o_participaciji_otrok_in_mladostikov_2014/slovenski_dokumenti/Otrok_pred_sodiscem_-_Brosura_Vrhovnega_sodisca_RS.pdf (4. 2. 2020).

²³ M. Čujovič, *Ukrepi za varstvo koristi otroka: Splošno pooblastilo*, v: Komentar Družinskega zakonika (2019), str. 476.

²⁴ N. Pogorelčnik, *Zčasne odredbe v postopkih v zakonskih sporih ter v sporih iz razmerij med starši in otroki*, v: Zbornik v čast Karla Zupančiča: družinsko in dedno pravo pred izzivi prihodnosti (2014), str. 250, 251.

Pred uveljavitvijo in uporabo DZ se je tem mestu postavljalo vprašanje, ali je mogoče regulacijske začasne odredbe izdati le za zavarovanje nedenarnih terjatev ali tudi za denarne terjatve. Ustavno sodišče RS je v zadevi opr. št. Up-275/97 z dne 16. 7. 1998 odločalo zgolj o regulacijskih začasnih odredbah za nedenarne zahtevke, prav tako tudi iz ureditve Zakona o izvršbi in zavarovanju (v nadaljevanju ZIZ)²⁵ v delu, ki ureja začasne odredbe za denarne terjatve, ni izhajala taka omejitev.²⁶ Pogorelčnik Vogrinc pravi, da je bilo vprašanje relevantno zaradi zavarovanja prežिवninskih terjatev, pri katerih bi prežिवninski upravičenec z regulacijsko začasno odredbo prežिवninskemu zavezancu naložil plačevanje prežिवnine že tekom sodnega postopka in ne šele po izidu sodne odločbe (kot bi to dosegel z zavarovalno začasno odredbo). Takrat praksa regulacijskih začasnih odredb za denarne terjatve ni priznavala in je zato prežिवninske terjatve opredelila kot nedenarne, za njihovo izdajo pa uporabila pogoje za zavarovanje nedenarnih terjatev po določbah ZIZ. S sprejetjem DZ so bili pogoji za zavarovanje obeh vrst terjatev izenačeni, zato opredelitev prežिवninskih terjatev kot (ne)denarnih nima več posledic.²⁷ Takšno stališče je sprejelo tudi Višje sodišče v Kopru v zadevi opr. št. I Cp 224/2017 z dne 11. 7. 2017, ko je zapisalo, da so regulacijske začasne odredbe praviloma res namenjene urejanju pravnih razmerij, kjer se zahtevki glasi na nedenarno terjatev, vendar pa jih je možno izdati tudi takrat, ko se zahtevki glasi na denarno terjatev.²⁸ Danes, kot to pravi Pogorelčnik Vogrinc, je klasifikacija prežिवninske terjatve kot denarne relevantna le še pri začasnem zavarovanju terjatve, ki ga prežिवninski upravičenec predlaga po izdaji sodne odločbe.²⁹

4.2.2. ZAČASNE ODREDBE KOT IZJEMEN UKREP

Začasne odredbe so izjemen ukrep, pri katerem mora sodišče delovati pazljivo in restriktivno, saj obstaja bojazen, da bi začasne odredbe lahko pomenile nadomestek za redno sodno varstvo, zaradi česar se jih naj izda le v primerih, ko je poseg sodišča nujen.³⁰ Razlog za navedeno bojazen je v razlogu vsebinske enakosti zahtevka, o katerem sodišče meritorno sprejme odločitev in zahtevka za izdajo začasnih odredb. Ustava RS namreč v 22. členu navaja, da sme

²⁵ Zakon o izvršbi in zavarovanju (Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 93/07, 37/08 – ZST-1, 45/08 – ZArbit, 28/09, 51/10, 26/11, 17/13 – odl. US, 45/14 – odl. US, 53/14, 58/14 – odl. US, 54/15, 76/15 – odl. US, 11/18, 53/19 – odl. US in 66/19 – ZDavP-2M).

²⁶ N. Pogorelčnik Vogrinc, *Začasne odredbe v civilnih sodnih postopkih* (2015), str. 120.

²⁷ N. Pogorelčnik Vogrinc, *Pogoj za izdajo začasnih odredb*, v: *Komentar Družinskega zakonika* (2019), str. 525.

²⁸ V konkretni zadevi je sodišče odločalo o vprašanju znižanja prežिवnine, kjer je sodišče prve stopnje prežिवnino opredelilo kot denarno terjatev, pri tem pa odločilo, da izdaja regulacijske začasne odredbe ni mogoča ravno zaradi denarne narave terjatve. VSK to stališče razglasi za zmotno.

²⁹ N. Pogorelčnik Vogrinc, *prav tam*, str. 525, 526.

³⁰ A. Galič, *Začasne odredbe v sporih iz družinskopravnih razmerij*, v: *Pravosodni bilten* (2000), str. 78.

sodišče v postopku glede pravic in obveznosti določene osebe odločiti le po izvedenem kontradiktornem postopku, kjer je obema strankama zagotovljena enakopravna možnost navajati dejstva in dokaze, ki lahko vplivajo na odločitev sodišča.³¹ Glede na navedeno mora sodišče, ko presoja o izdaji regulacijske začasne odredbe vedno upoštevati tudi položaj in interese nasprotne stranke (drugega starša).³² Če eden izmed staršev zahteva izdajo začasne odredbe o vzgoji in varstvu otroka, da se otrok dodeli njemu, se sodišče pri tem ne sme zadovoljiti z ugotovitvijo, da je za otroka bolje, da je npr. pri materi,³³ pač pa mora pri tem biti bolj temeljito in ugotoviti, da bi bil otrok brez izdaje začasne odredbe izpostavljen hudi ogroženosti.³⁴ Poleg tega mora sodišče pri odločanju o izdaji začasne odredbe izkazati in utemeljiti, zakaj je potrebno o določenem razmerju odločati že tekom postopka in ne ob koncu postopka. Zaradi dolgotrajnosti postopkov je lahko izdana začasna odredba o ureditvi razmerja med starši in otroki tudi dlje časa v veljavi. Pri tem lahko pride do problema prilagoditve družinskih razmerij situaciji, ki je bila vzpostavljena z začasno odredbo, sodišče pa pri sprejemanju končne odločitve ugotovi, da je otroku v korist ureditev, vzpostavljena z začasno odredbo. Tako je lahko do varstva in vzgoje prikrajšan drug izmed staršev. Višje sodišče v Ljubljani je v zadevi opr. št. IV Cp 1476/2018 zavzelo stališče: »Bistvo regulacijskih začasnih odredb v družinskih postopkih je, da se z njimi začasno uredi izjemen položaj, v katerem je varstvo otroka tako ogroženo, da ni mogoče čakati na zaključek pravde in pravnomočnost sodbe«. ³⁵

4.3. NOVA UREDITEV PO DRUŽINSKEM ZAKONIKU

Področje začasnih odredb je bilo z DZ prenovljeno. Pred tem so probleme pri izdaji začasnih odredb predstavljali materialni pogoji, prav tako tudi postopkovna pravila, saj je bila ureditev zavarovanja z začasnimi odredbami v Zakonu o pravnem postopku (v nadaljevanju ZPP)³⁶ skopo urejena (411. člen), subsidiarno pa so se uporabljala splošna pravila ZIZ iz 25. poglavja, pri čemer zaradi skope in neprimerne ureditve ni bilo v celoti zagotovljeno varstvo koristi

³¹ Kako je z načelom kontradiktornosti, se bom opredelila v 5. poglavju, kjer bom govorila o procesnem vidiku izdaje začasnih odredb.

³² A. Galič, *Začasne odredbe v sporih iz družinskopravnih razmerij*, v: Pravosodni bilten (2000), str. 78.

³³ Prav tam, str. 79.

³⁴ N. Pogorelčnik, *Začasne odredbe v postopkih v zakonskih sporih ter v sporih iz razmerij med starši in otroki*, v: Zbornik v čast Karla Zupančiča: družinsko in dedno pravo pred izzivi prihodnosti (2014), str. 254, 255.

³⁵ Sklep VSL opr. št. IV Cp 1476/2018 z dne 11. 7. 2018. Prav tako tudi npr. Sklep VSL opr. št. IV Cp 2530/2018 z dne 3. 1. 2019, Odločba Ustavnega sodišča RS št. Up-410/01 z dne 14. 2. 2003.

³⁶ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pravnem postopku – ZPP-E (Uradni list RS, št. 10/17 z dne 27. 2. 2017).

otroka.³⁷ Družinski zakonik sodišču omogoča generalno pooblastilo, s katerim lahko izda začasno odredbo, za katero meni, da bo dosegla in varovala korist otroka. Pri tem je potrebno upoštevati načelo najmilejšega ukrepa,³⁸ ki državi nalaga obveznosti, kako naj otroka zavaruje. Sodišče mora pri izbiri ukrepa upoštevati dve omejitvi, in sicer, da izreče tak ukrep, da bodo starši čim manj omejeni pri izvajanju starševske skrbi in da se, če je to le mogoče, izreče ukrep, kjer se otroka staršem ne odvzame, vse pod pogojem, da je z izbranim ukrepom mogoče dovolj zavarovati koristi otroka.³⁹

Vrste začasnih odredb so opredeljene v 162. členu DZ,⁴⁰ pri čemer pa začasnih odredb ne našteva taksativno in tako pravilo *numerus clausus* ne velja, pač pa se poleg zakonsko naštetih začasnih odredb za doseg varstva otrokove koristi lahko predlaga tudi izdaja katere druge začasne odredbe, tudi če v navedenem členu ni naštet.⁴¹

Sodišče lahko tako zaradi varstva otrokove koristi v okviru DZ izda:

- odredbo, s katero sodišče staršem otroka odvzame in ga namesti k drugi osebi, v krizni center, v rejništvo ali v zavod,
- odredbo o vstopu v stanovanje ali druge prostore, v katerih se otrok nahaja, proti volji staršev,
- odredbo o prepovedi ali omejitvi stikov,
- odredbo o načinu izvajanja stikov,
- odredbo o vzgoji in varstvu otroka,
- odredbo o preživljanju otroka,
- odredbo o prepovedi prehoda državne meje z otrokom,
- odredbo o izselitvi nasilnega člana iz skupnega stanovanja,
- odredbo o prepovedi približevanja otroku osebam, ki ga ogrožajo,
- odredbo o zavarovanju na premoženju staršev ali otroka,
- odredbo o zdravniškem pregledu ali zdravljenju in
- odredbo o stikih pod nadzorom.

³⁷ N. Pogorelčnik, *Zčasne odredbe v postopkih v zakonskih sporih ter v sporih iz razmerij med starši in otroki*, v: Zbornik v čast Karla Zupančiča: družinsko in dedno pravo pred izzivi prihodnosti (2014), str. 267.

³⁸ Določba 156. člena DZ.

³⁹ M Čujovič, *Načelo najmilejšega ukrepa*, v: Komentar Družinskega zakonika (2019), str. 484.

⁴⁰ Določba 162. člena DZ.

⁴¹ N. Marolt, *Zčasne odredbe po Družinskem zakoniku – osnutki vzorcev predlogov*, v: Odvetnik št. 2 (90) - marec/19, str. 74.

Sodišča so pred DZ izdajala začasne odredbe med postopki v zakonskih sporih in sporih iz razmerij med starši in otroki po določbah 411. člena ZPP.⁴² Zaradi novejšje ureditve pa se za ugotavljanje obstoja pogojev za izdajo začasne odredbe določbe ZPP in ZIZ ne uporabljajo več, pač pa so pogoji določeni v 161. členu DZ.⁴³

4.4. POGOJ ZA IZDAJO ZAČASNIH ODREDB ZA VARSTVO KORISTI OTROKA

Preden se opredelim do temeljnih značilnosti posameznih začasnih odredb, bi na tem mestu omenila pogoj za izdajo začasnih odredb, ki velja za vse zgoraj naštete začasne odredbe po DZ, to je verjetno izkazana ogroženost otroka.⁴⁴ Iz navedenega je mogoče sklepati, da je izključni namen te določbe varovati koristi otroka in ne partnerjev. Po DZ se tako izdajajo začasne odredbe v sporih med starši in otroki, ne pa več v zakonskih sporih o razvezi in razveljavitvi zakonske zveze.⁴⁵ V času veljavnosti in uporabe določb ZZZDR je bilo za zavarovanje nedenarne terjatve potrebno izkazati verjetnost obstoja terjatve oziroma verjetnost nastanka, nato pa verjetnost obstoja nevarnosti, da uveljavitev terjatve ne bo mogoča ali bo otežena ter verjetnost potrebe po odredbi za preprečitev sile ali nastanka težko nadomestljive škode ter da dolžnik z izdajo začasne odredbe, če bi se med postopkom izkazala za neutemeljeno, ne bi utrpel hujših posledic od tistih, ki bi brez izdaje začasne odredbe nastale upniku (272. člen ZIZ).⁴⁶ Za zavarovanje denarnih terjatev je bilo prav tako potrebno izkazati verjetnost obstoja terjatve ali da bo slednja nastala ter verjetnost obstoja nevarnosti, da bo zaradi dolžnikovega odtujevanja, skrivanja ali drugega načina razpolaganja s premoženjem uveljavitev terjatve onemogočena ali precej otežena (270. člen ZIZ).⁴⁷

V času uporabe ZZZDR so se za zavarovanje tako denarnih kot nedenarnih terjatev uporabljale določbe ZPP in ZIZ. Danes imamo specialno ureditev, saj smo s sprejetjem DZ institut začasnih odredb delno prenesli v DZ, ki je materialni zakon, 161. člen DZ pa nadomešča 270. in 272. člen ZIZ. Sodišče mora zato okoliščine za pravni standard ogroženosti otroka ugotavljati za vsak primer posebej, kar je po mnenju Pogorelčnik Vogrinc ustrezno. V primeru, da bi

⁴² Določba 411. člena ZPP (Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pravdnem postopku – ZPP-E (Uradni list RS, št. 10/17 z dne 27. 2. 2017) je dovoljevala izdajo začasnih odredb o varstvu in preživljanju skupnih otrok ter začasne odredbe o odvzemu ali omejitvi pravice do stikov oziroma o načinu izvrševanja stikov.

⁴³ N. Marolt, *Ukrepi za varstvo otrokove koristi po Družinskem zakoniku*, v: Odvetnik št. 2 (85) – april/18, str. 58.

⁴⁴ Določba 161. člena DZ.

⁴⁵ N. Pogorelčnik Vogrinc, *Pogoj za izdajo začasnih odredb*, v: Komentar Družinskega zakonika (2019), str. 509.

⁴⁶ Prav tam, str. 510.

⁴⁷ Prav tam, str. 511.

zakonodajalec določil primere ogroženosti, s tem ne bi zajel vseh za otroka ogrožajočih situacij, do katerih lahko pride. Stopnja ogroženosti, ki jo moramo izkazati pri izdaji začasnih odredb o varstvu in vzgoji ter stikih, je praviloma fizična ali psihološka ogroženost otroka, medtem ko gre pri zavarovanju prežिवninskih terjatev za finančno ogroženost.⁴⁸

O izkazani ogroženosti kot dokaznem standardu se bom podrobneje opredelila v 5. poglavju, ko bom govorila o postopku odločanja o začasnih odredbah.

4.4.1. ZAČASNA ODREDBA ODVZEMA OTROKA IN NAMESTITEV K DRUGI OSEBI, V KRIZNI CENTER, V REJNIŠTVO ALI V ZAVOD

Gre za začasno odredbo, ki jo izda sodišče po 1. odst. 162. člena DZ. Navedena odredba ima za posledico namestitev otroka, pri čemer mora sodišče imenovati drugo osebo, krizni center, rejnika ali zavod, kamor namesti otroka.⁴⁹ Sodišče se pri odločitvi opre na predlog centra za socialno delo, vendar pa s tem še ni prosto obveznosti, da tudi po uradni dolžnosti preveri, ali je predlagana namestitev k osebi oziroma v krizni center, rejništvo ali zavod v otrokovo korist. Čujovič pri tem opozarja, da je aktivnost sodišča pri preverjanju obstoja koristi otroka odvisna od okoliščin primera, zlasti posebnosti otroka in zbranih podatkov v sodnem spisu. Sodišče ima pri tem možnost, da osebo ali predstavnika institucije, kamor bo otrok nameščen, zasliši in tako preveri, ali bo začasna odredba otroku v korist.⁵⁰ DZ pri tej začasni odredbi določa pogoj, da se otroka ne sme namestiti k osebi, ki ne izpolnjuje pogojev za skrbnika. Problem, na katerega opozori Novakova, je v nekonsistentnosti tega pogoja z zadnjim stavkom 2. odst. 162. člena, ki določa, da se glede obveznosti druge osebe, h kateri je otrok nameščen, in nadzora nad namestitvijo smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja izvajanje rejniške dejavnosti.⁵¹ Čujovič pri tem doda, da moramo to določbo razlagati širše, pri čemer se otroka ne sme namestiti drugam, če bi bilo to v nasprotju z njegovo koristjo. Sodišče si naj pri vprašanju, h komu in kam se otroka namešča, pomaga s kriteriji, ki so določeni za skrbnika oziroma za rejnika, v prvi vrsti pa gleda na korist otroka.⁵²

O navedeni začasni odredbi je odločalo Višje sodišče v Ljubljani v zadevi opr. št. IV Cp 1826/2019 z dne 16. 10. 2019. Tako sodišči prve kot druge stopnje sta zavrnila izdajočasne

⁴⁸ N. Pogorelčnik Vogrinc, *Pogoj za izdajo začasnih odredb*, v: Komentar Družinskega zakonika (2019), str. 511.

⁴⁹ Določba drugega odst. 162. člena DZ

⁵⁰ M. Čujovič, *Vrste začasnih odredb*, v: Komentar Družinskega zakonika (2019), str. 533.

⁵¹ B. Novak, *Družinski zakonik z uvodnimi pojasnili* (2019), str. 154.

⁵² M. Čujovič, prav tam.

odredbe, kljub temu da sta zaznali okoliščine, ki predstavljajo ogrožitev otrok, vendar sta zaključili, da je izdaja takšne začasne odredbe vendarle skrajni ukrep, ki se ga izreče le, kadar noben od drugih blažjih ukrepov ne zadostuje za zavarovanje koristi otroka. Ta določba se mi zdi relevantna, saj je moč ugotoviti, da sodišče pri izdaji začasne odredbe ne gleda samo, ali je bil otrok ogrožen v preteklosti, pač pa gleda tudi trenutno dejansko stanje, torej, ali je otrok ogrožen tudi v danem trenutku. Če ni, potem izdaja začasne odredbe ni potrebna. V odločbi najdemo tudi pomembno sporočilo, ki je lahko hkrati tudi kriterij pri odločanju o izdaji te začasne odredbe, tj. navezanost otrok na starše, kjer je ohranitev starševske vezi bolj v korist otrok, kot pa bi bil odvzem in namestitev v krizni center.

4.4.2. ZAČASNE ODREDBE, KI VSEBINSKO SOVPADAJO Z DOLOČBAMI ZAKONA O PREPREČEVANJU NASILJA V DRUŽINI

Nekatere začasne odredbe, ki so zajete v DZ, lahko vsebinsko sovpadajo z ukrepi, ki jih izda sodišče po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini (v nadaljevanju ZPND).⁵³ To so na primer začasne odredbe o prepovedi zadrževanja določene osebe v bližini stanovanja, v katerem živi otrok, začasna odredba o prepovedi zadrževanja in približevanja krajem, kjer se otrok običajno nahaja, začasna odredba o prepovedi navezovanja stikov z otrokom, začasna odredba o prepovedi vzpostavljanja srečanja z otrokom, začasna odredba o prepovedi objavljanja otrokovih osebnih podatkov in začasna odredba o prepustitvi stanovanja v skupni uporabi. Po DZ je pogoj za izdajo začasne odredbe verjetno izkazana ogroženost otroka, po ZPND⁵⁴ pa je predpogoj izdaje ukrepov prisotnost nasilja. Čujovič pravi, da je ukrepu prepustitve stanovanja po ZPND podobna začasna odredba po DZ o prepovedi vstopa v stanovanje, v katerem otrok živi. Rezultat pri obeh ukrepih je v bistvu enak: otrok ostane v stanovanju, oseba, na katero se ukrep nanaša, pa ne.⁵⁵ Z začasno odredbo se prepreči nadaljnje ogrožanje otroka s strani starša (na primer izvrševanje nasilja, ugrabitev otroka, izpostavljanje otroka nevarnim situacijam, manipulacija otroka ipd.). V primeru nadaljevanja navedenih ravnanj pa lahko na podlagi začasne odredbe ukrepa tudi policija.

⁵³ Zakon o preprečevanju nasilja v družini (Uradni list RS, št. 16/08, 68/16 in 54/17 – ZSV-H).

⁵⁴ Določba 19. člena ZPND.

⁵⁵ M. Čujovič, *Vrste začasnih odredb*, v: Komentar Družinskega zakonika (2019), str. 532.

Začasna odredba o vstopu v stanovanje ali druge prostore, v katerih se otrok nahaja, proti volji staršev

Kriterij ogroženosti otroka je v okviru te začasne odredbe izkazan, če so na primer pri starših podane okoliščine, kot so nasilje, zanemarjanje, zloraba otrok ipd., zaradi česar je otrokova korist ogrožena do mere, da je nujno potrebno vstopiti v stanovanje ali druge prostore, v katerih se otrok nahaja, proti volji staršev. Tukaj si predstavljam primer, ko starša zanemarjata otroka, pri tem pa npr. starim staršem (lahko tudi drugim osebam, ki imajo pravni interes) ne dovolita, da otroka obiskujeta ali da bi slednja lahko omogočila otroku boljšo oskrbo in mu nudila boljše življenjske pogoje. Stara starša imata tako pravni interes, da pred pristojnim sodiščem vložita predlog za izdajo začasne odredbe in tako vstopata v stanovanje proti volji staršev. V primeru, da je začasna odredba izdana pred uvedbo postopka za izdajo sodne odločbe o vzgoji, varstvu in preživljanju otroka, o stikih, o izvajanju starševske skrbi ali o ukrepu za varstvo koristi otroka trajnejšega značaja, mora biti ta postopek nujno uveden v sedmih dneh od izdaje začasne odredbe, saj se s tem opraviči začasno zavarovanje.⁵⁶ V zgoraj navedenem primeru bi stara starša začasno odredbo opravičila tako, da bi v sedmih dneh od izdaje odredbe začela postopek za presojo izvajanja starševske skrbi, na primer, da se ta staršema omeji.

Začasna odredba o izselitvi nasilnega člana iz skupnega stanovanja

Kadar je govora o nasilju (fizičnem in psihičnem), ki ga družinski član izvaja nad otrokom ali nad drugim staršem, otrok pa je priča temu nasilju, je korist slednjega vsekakor ogrožena. Ogroženost otroka je za izdajo začasne odredbe o izselitvi nasilnega člana verjetno izkazana »takrat, ko v skupnem stanovanju ali hiši skupaj z otrokom biva nasilen družinski član, ki ogroža koristi otroka in se sam prostovoljno ne želi izseliti iz skupnega stanovanja ali hiše«.⁵⁷ Začasna odredba o izselitvi nasilnega člana je sama po sebi izjemen ukrep, pri kateri moramo upoštevati določena načela in pravice člana, ki ga izseljujemo, in sicer načelo sorazmernosti in nujnostjo začasne odredbe, lastnino nasilnega člana (če sta z zakoncem skupna lastnika ali solastnika ali pa če je on edini lastnik), nedotakljivost stanovanja. Konflikt med staršema še ne pomeni nasilja in ogroženosti otroka. Da gre za nasilje,⁵⁸ mora predlagatelj začasne odredbe to

⁵⁶ Določba drugega odst. 166. člena DZ.

⁵⁷ N. Marolt, *Začasne odredbe po Družinskem zakoniku – osnutki vzorcev predlogov*, v: *Odvetnik* št. 2 (90) - marec/19, str. 84.

⁵⁸ Nasilje je pravni standard, ki ga sodišče zapolni v konkretnem primeru, pri tem pa si lahko pomaga npr. z določbo 3. člena ZPND, ki določa, da je nasilje vsaka uporaba fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja

dokazati, pri tem pa izkazati ogroženost otrokove koristi. V takem primeru je potrebno pretehtati vse z Ustavo zagotovljene človekove pravice, vendar je potrebno tukaj poudariti, da se, ko govorimo o nevarnosti nasilja, v prvi vrsti varuje otrokova korist, pri tem pa tudi telesna integriteta in dostojanstvo zakonca, ki je podvržen nasilju.⁵⁹

Začasna odredba o prepovedi približevanja otroku osebam, ki ga ogrožajo

Ukrep je na mestu, ko je potrebno preprečiti ogrožanje otroka, če se mu približujejo osebe, ki bi ga lahko ogrozile zaradi določenega načina vedenja. Sama menim, da lahko to začasno odredbo primerjamo z začasno odredbo o odvzemu stikov starša z otrokom, ki pride v poštev takrat, kjer bi stiki s staršem za otroka pomenili nevarnost in ogrožanje telesnega in duševnega razvoja otrok. Pravica do stikov se lahko v takšnem primeru začasno odvzame, razen če ni milejšega ukrepa, npr. stiki pod nadzorom. Ravnanja, kot so na primer grobo nasilje do drugega starša pred otrokom, grožnja drugemu staršu in otroku ter grožnje njuni telesni integriteti, nepredvidljivo vedenje in nesposobnost obvladovanja nasilnega člana, opustitev ukrepov lastnega zdravljenja ipd., so ravnanja, ki predstavljajo ogrožanje otrokove koristi, pri čemer kakršenkoli stik s tako osebo otroku vsekakor ne koristi, zato se lahko približevanje otroku začasno prepove. Bistvo te začasne odredbe je v začasnosti. Koliko časa bo ukrep v veljavi pa je odvisno od osebe, ki za otroka predstavlja ogroženost. Če sodišče odloča o razmerju med starši in otrokom, bo pri sprejemu končne odločitve upoštevalo stanje in odnos starša v razmerju do otroka. Če starš odnos spremeni, tudi začasna odredba prepovedi približevanja otroku ni več potrebna.

4.4.3. ZAČASNE ODREDBE O VZGOJI IN VARSTVU, O STIKIH IN PREŽIVLJANJU

»Nekatere začasne odredbe se lahko vsebinsko pokrivajo z odločitvijo v enem od postopkov, predvidenim v DZ. Mednje uvrščamo začasne odredbe o omejitvi oziroma načinu izvajanja stikov, o varstvu in vzgoji ter o preživljanju.«⁶⁰ Ko sodišče v glavnem postopku odloča o varstvu in vzgoji otrok, mora po uradni dolžnosti, če ni predloga, odločiti tudi o stikih ter

družinskega člana proti drugemu članu oziroma zanemarjanje ali zalezovanje žrtve ne glede na starost, spol ali katerokoli drugo osebo okoliščino žrtve ali povzročitelja nasilja in telesno kaznovanje otrok.

⁵⁹ Sklep VSL opr. št. IV Cp 3192/2005 z dne 30. 6. 2005.

⁶⁰ M. Čujovič, *Vrste začasnih odredb*, v: Komentar Družinskega zakonika (2019), str. 528.

preživljanju.⁶¹ Novakova poudarja, da se navedeno pravilo v postopku odločanja o izdaji začasne odredbe ne uporablja in da mora to veljati kljub formulaciji določbe prvega odstavka 166. člena DZ,⁶² ki napeljuje na to, da ločeno obravnavanje varstva in vzgoje, stikov in preživljanja ni mogoče.⁶³ Ta formulacija se nanaša le na opredelitev glavnega postopka, ki mora biti začet v sedmih dneh po izdaji začasne odredbe. »V postopku za izdajo začasne odredbe je zato mogoče ločeno izdati začasno odredbo o varstvu in vzgoji, o stikih in preživljanju.«⁶⁴ Sodišče bo tako izdalo začasno odredbo na tistem področju, kjer je otrok ogrožen. Ni nujno, da bo otrokova korist terjala izdajo začasne odredbe o vseh treh vprašanjih hkrati. Otrok je lahko ogrožen le na področju vzgoje in varstva, zaradi česar bo sodišče izdalo začasno odredbo le glede tega vprašanja, ne pa tudi o stikih in preživljanju.⁶⁵

4.4.3.1. ZAČASNA ODREDBA O VARSTVU IN VZGOJI OTROK

Določba 138. člena DZ govori o varstvu in vzgoji otrok, ki sta ključna elementa starševske skrbi, in določa, da se morajo starši, ki ne živijo ali ne bodo več živeli skupaj, sporazumeti o varstvu in vzgoji otrok. V primeru, da starša nista sposobna skleniti sporazuma, jima pri tem pomaga center za socialno delo, lahko pa tudi mediatorji. Če starša še vedno ne moreta skleniti sporazuma ali pa je ta v nasprotju z otrokovo koristjo, o varstvu in vzgoji odloči sodišče. Novost, ki jo prinaša DZ, je možnost sodišča, da o varstvu in vzgoji otrok odloči po uradni dolžnosti, znotraj tega postopka pa odloči tudi o preživljanju in o stikih otrok s starši. Načeloma je za zagotovitev največje koristi otroka bolj primerno skupno družinsko življenje z obema staršema. To mu omogoča vzpostavitev navezanosti z obema staršema.⁶⁶ Tako DZ sodišču, ko odloča po uradni dolžnosti, nalaga, naj v prvi vrsti presoja o možnosti skupne vzgoje in varstva. Pri tem sodišče preveri obstoj pogojev za skupno varstvo in vzgojo in šele v odsotnosti pogojev uporabi druge oblike vzgoje in varstva.⁶⁷ Začasna odredba se izda v primeru ogroženosti otroka. Vprašanje, ki se nam tukaj zastavi, je, ali razpad starševske zveze otroka že ogroža ali ne? Sam razpad družine lahko za otroka predstavlja velik stres, prav tako se lahko zgodi, da starša svoje probleme preneseta na otroka, zaradi česar problemi staršev postanejo del njegovega vsakdana, vendar se moramo zavedati, da to še ni tista stopnja ogroženosti otroka, zaradi česar bi bila

⁶¹ Določba tretjega odst. 138. člena DZ.

⁶² »sodna odločba o vzgoji, varstvu in preživljanju otroka«.

⁶³ B. Novak, Družinski zakonik z uvodnimi pojasnili (2019), str. 154.

⁶⁴ M. Čujovič, *Vrste začasnih odredb*, v: Komentar Družinskega zakonika (2019), str. 528.

⁶⁵ Prav tam, str. 528, 529.

⁶⁶ Sklep VSL opr. št. IV Cp 1344/2016 z dne 17. 5. 2016.

⁶⁷ B. Novak, *Skupno varstvo in vzgoja otroka, ko starši živijo ločeno*, Pravosodni bilten, št. 1/2009, str. 79.

potrebna izdaja začasne odredbe z isto vsebino, kot bo sledila v končni sodni odločbi.⁶⁸ Takšen stres lahko otrok doživlja ne glede na to, ali je starševska zveza razpadla ali ne. Da začasne odredbe neposredno vplivajo na končno odločitev sodišča in da lahko izdaja slednjih prizadene interese enega ali obeh staršev, zlasti pa otroka, pri čemer moramo k izdajanju odredb pristopiti restriktivno, da se zavaruje položaj otroka, je izpostavilo tudi Ustavno sodišče Republike Slovenije v odločbi št. Up-410/01.⁶⁹ Šele če je verjetno izkazana ogroženost otrokove koristi, je izdaja začasne odredbe znotraj postopka na mestu.⁷⁰ Ogrožitev lahko pomeni ogrožitev zdravega razvoja otroka s strani staršev ali s strani tretje osebe, ki je lahko npr. partner starša, ki zlorablja otroka, pa starš otroka ne more (npr. zaradi duševne bolezni, zasvojenosti) ali pa celo noče zaščititi (npr. verjame svojemu partnerju in ne otroku).⁷¹

Iz sklepa Višjega sodišča v Ljubljani v zadevi opr. št. IV Cp 1416/2018 z dne 11. 8. 2018 ugotovimo, da zgolj želja mld. hčerke, da bi živel pri očetu, ne zadostuje za izdajo začasne odredbe za dodelitev otroka v vzgojo in varstvo očetu. Razlog, da bi hčerka raje živel pri očetu kot pri materi, ne predstavlja njene ogroženosti. Sodišče opozori na namen začasnih odredb, ki »je v olajšanju položaja otroka, ki je tako ogrožen, da ni mogoče čakati na zaključek pravde in pravnomočnosti odločitve«. ⁷² Pri tem ne smemo pozabiti, da bo sodišče željo otroka, pri katerem od staršev bi rad živel, vselej upoštevalo pri končnem sprejemanju odločitve, pri začasnih odredbah pa je potrebno verjetno izkazati ogroženost otrokove koristi.

Pomembna se mi zdi tudi odločba Višjega sodišča v Ljubljani v zadevi opr. št. IV Cp 1103/2018 z dne 14. 6. 2018. Sodišče je z začasno odredbo mladoletnega sina zaupalo očetu, pri tem pa navedlo dva ključna razloga za tako odločitev. Prvi razlog je bil v tem, da se mld. sin v takšni starosti identificira z moškim likom, ki mu nudi čustveno, varno in stabilno okolje, drugi razlog pa je bil v materi, ki je še vedno gojila zamere do očeta, imela odklonilen in negativen odnos ter je bila preplavljena s čustveno nepredelanim partnerskim konfliktom, v konflikte je vključevala tudi otroka z željo, da bi imel oče z otrokom čim manj stikov, kar je sodišče prepoznalo kot znak načrtnega odtujevanja. Sodišče je zaključilo, da mati ne loči med svojimi in otrokovimi interesi in je pritrdilo prvostopenjskemu sodišču, da bi bil otrok pri materi ogrožen, zaradi česar je otroka z začasno odredbo zaupalo v varstvo in vzgojo očetu.

⁶⁸ M. Čujovič, *Vrste začasnih odredb*, v: Komentar Družinskega zakonika (2019), str. 529.

⁶⁹ Odločba Ustavnega sodišča RS, št. Up-410/01 z dne 14. 2. 2003.

⁷⁰ M. Čujovič, prav tam.

⁷¹ M. Končina Peternel, *Ukrepi za varstvo koristi otrok v sporih iz razmerij med starši in otroki*, v: Pravosodni bilten, 4/2000, str. 55.

⁷² Prav tam.

Seveda je pomembno, da sodišče tudi pri izdaji začasnih odredb upošteva mnenje in koristi otroka, vendar je to bolj pomembno pri sprejetju končne odločitve, pri izdaji začasne odredbe kot izjemen ukrep pa je bistvo v obstoju ogroženosti otroka. Starši morajo vedno imeti v ospredju interese in koristi otroka, pri tem pa so oni tisti, ki jih v prvi vrsti tudi zasledujejo in izpolnjujejo ter pazijo, da s svojimi ravnanji ne povzročajo negativnih vplivov na otroka. Mati je zaradi še zmeraj obstoječih zamer, negativnega stališča, nekooperativnosti in načrtnega odtujevanja otroka od očeta postavila svoje interese pred interese otroka in s tem povzročila negativne in škodljive posledice, ki so predstavljale ogrožitev otrokovega odnosa z očetom. V praksi lahko takšno ravnanje starša otroku onemogoči ustvaritev lastne podobe o drugem staršu in tako posledično pride do izražanja popolne lojalnosti staršu, ki s svojimi ravnanji vpliva na mnenje otroka o drugem staršu, drugega starša pa otrok popolnoma odklanja.⁷³

4.4.3.2. ZAČASNA ODREDBA O PREPOVEDI ALI OMEJITVI STIKOV, ZAČASNA ODREDBA O NAČINU IZVAJANJA STIKOV IN ZAČASNA ODREDBA O STIKIH POD NADZOROM

Pravica stikov otroka s starši je določena v 141. členu DZ, pa tudi v Evropski konvenciji o varstvu človekovih pravicah in temeljnih svoboščin (v nadaljevanju EKČP),⁷⁴ ki v 8. členu ureja pravico do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja.⁷⁵ Pravico otroka do stikov ureja tudi Konvencija o otrokovih pravicah (v nadaljevanju KOP)⁷⁶ v 9. členu, za stike pa je relevanten 3. odst. 9. člena, ki določa, da države pogodbenice spoštujejo pravico otroka, ki je ločen od enega ali od obeh staršev, da redno vzdržuje osebne stike in neposredno zvezo z obema, razen če je to v nasprotju z njegovimi koristmi. Konvencija Sveta Evrope o otrokovih stikih (v nadaljevanju KOS)⁷⁷ v 2. členu opredeli stike kot bivanje ali srečanje otroka s staršem ali drugo

⁷³ Višje sodišče v Ljubljani opr. št. I Cp 548/2015 z dne 3. 6. 2015 govori o odtujitvenem sindromu otroka kot posledica čustvenih pritiskov s strani matere, da stiki z očetom niso pomembni, otrok pa posledično odklanja stike z očetom.

⁷⁴ Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Uradni list RS(13.6.1994) MP, št.7-41/1994 (RS 33/1994)).

⁷⁵ Določba 8. člena EKČP določa, da ima vsakdo pravico do spoštovanja svojega zasebnega in družinskega življenja, svojega doma in dopisovanja. Javna oblast se ne sme vmešavati v izvrševanje te pravice, razen če je to določeno z zakonom in nujno v demokratični družbi zaradi državne varnosti, javne varnosti ali ekonomske blaginje države, zato da se prepreči nered ali zločin, da se zavaruje zdravje ali morala ali da se zavarujejo pravice in svoboščine drugih ljudi.

⁷⁶ Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah (KOP), Uradni list SFRJ Mednarodne pogodbe, št. 15/90; Akt o notifikaciji nasledstva glede konvencij organizacije Združenih narodov in konvencij, sprejetih v Mednarodni agenciji za atomsko energijo, Uradni list RS, št. 35/92, Mednarodne pogodbe, št. 9/92.

⁷⁷ Konvencija Sveta Evrope o otrokovih stikih (Convention on Contact concerning Children), European Treaty Series - No. 192, 15. 5. 2003, URL: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008370f> (12. 2. 2020).

osebo, s katero otrok navadno ne prebiva, ter vsako obliko komunikacije med otrokom in tako osebo ter zagotavljanje informacij taki osebi o otroku ali obratno. V okviru slovenske zakonodaje pa ne smemo pozabiti na naš najvišji pravni akt, tj. Ustavo Republike Slovenije, kjer pravica do stikov izhaja iz 53. (zakonska zveza in družina) in 54. člena (pravice in dolžnosti staršev). Otrok je nosilec pravice do stikov, slednji pa so primarno namenjeni zagotavljanju koristi otroka, kljub temu da je to tudi pravica staršev. Da se zagotovi otrokova največja korist, je potrebno določiti tudi obseg in način izvajanja stikov (tj. kdaj, kje, kako, kolikokrat bo srečanje, načini komunikacije ipd.), o katerem se starša dogovorita ali pa odloči sodišče.⁷⁸ Starš, kateremu je bil otrok zaupan v varstvo in vzgojo, mora opustiti vse, kar bi oteževalo ali onemogočalo stike z drugim staršem. Pri tem si mora prizadevati za ustrezen otrokov odnos do stikov z drugim od staršev oziroma s starši.⁷⁹ Oba starša sta po DZ zavezana k obojestranskemu lojalnemu obnašanju pri uresničevanju pravice do stikov, saj so dobre in tesne vezi otroka z obema staršema zanj zelo pomembne.⁸⁰ Določba 141. člena v 3. odstavku DZ nadaljuje, da v primeru neuspele sklenitve sporazuma staršev pri tem pomaga center za socialno delo. Starši o stikih lahko sklenejo sodno poravnavo pod pogojem, da je ta v korist otroka, sicer se predlog staršev zavrne, o stikih pa odloči sodišče upoštevajoč koristi otroka. »Namen stikov je torej predvsem v tem, da se prepreči odtujitev otroka in da se v čim večji meri ohranijo odnosi, ki obstajajo med starši in otroki, ki živijo skupaj,⁸¹ pa tudi, da lahko tisti od staršev, ki nima otroka pri sebi, uresniči svoje čustvene potrebe.«⁸² Tako se otroku zagotovi in omogoča ohraniti čustveno navezanost s staršem, s katerim ima stike, ter medsebojna pripadnost med njima.

Kar se tiče izdaje začasnih odredb glede stikov, je zaželena čim večja aktivnost sodišča. To aktivnost najdemo tudi v 3. odst. 9. člena KOP, ki državam pogodbenicam v primeru ločitve otroka od enega ali od obeh staršev nalaga dolžnost zagotavljanja osebnih stikov in neposredno zvezo z obema, razen če to ni v korist otroka. Država je torej tista, ki mora preprečiti, da bi stanje neurejenih ali odsotnih stikov vodilo v odtujitev med otrokom in staršem, s katerim ne živi. Za izdajo odredbe o stikih otroka s staršem zadošča že ogrožitev, da bo prišlo do odtujitve in da bo s končno odločitvijo sodišča onemogočena taka odločitev, ki bi bila otroku v največjo

⁷⁸ Predlog vlade RS za sprejem Družinskega zakona, EVA: 2016-2611-0062, str. 286, URL: <https://skupnostobcin.si/wp-content/uploads/2016/12/9b7fa9f28fe58285777f.pdf> (12. 2. 2020).

⁷⁹ Določba drugega odstavka 141. člena DZ.

⁸⁰ Vrhovno sodišče Republike Slovenije, *Otrok pred sodiščem*, str. 28, URL: http://www.varuhrsi.si/fileadmin/user_upload/pdf/konferenca_o_participaciji_otrok_in_mladostikov_2014/slovenski_dokumenti/Otrok_pred_sodiscem_-_Brosura_Vrhovnega_sodisca_RS.pdf (12. 2. 2020).

⁸¹ Sklep VSL opr. št. IV Cp 300/2017 z dne 15. 3. 2017.

⁸² N. Weber, *Stiki s starši*, v: Komentar Družinskega zakonika (2019), str. 434.

korist. Na kakšen način ter v kolikšnem obsegu urediti stike pa je odvisno od posameznih okoliščin, na primer navezanost otroka in starša, s katerim otrok ne živi.⁸³

Začasna odredba o prepovedi ali omejitvi stikov

Sodišča so se pred sprejetjem DZ pri izdaji začasnih odredb večinoma ukvarjala s presojo nevarnosti nastanka težko nadomestljive škode ali uporabe sile.⁸⁴ Kot sem to omenila v podpoglavju 4.5., ko sem govorila o pogoju za izdajo začasne odredbe, sodišča danes kot pogoj za izdajo začasne odredbe štejejo ogroženost otroka.

V sklepu Višjega sodišča v Ljubljani v zadevi opr. št. IV Cp 652/2018 z dne 29. 3. 2018 vidimo udejstvovanje načela najmilejšega ukrepa. Sodišče je odločalo o predlogu začasne odredbe o prepovedi stikov med očetom in mld. hčerko iz razloga fizičnega nasilja očeta nad hčerko (oče naj bi jo uščipnil v lice). Višje sodišče navede, da ni izkazana nujnost izdaje začasne odredbe in da korist hčerke ni ogrožena. Poudari tudi, da pravica do stikov izvira iz starševske skrbi,⁸⁵ vendar je od nje ločena in samostojna pravica starša, da ima stike z otrokom, če ta ne živi z njim. Vsekakor je tukaj prisoten tihi namen matere odtujiti hčerko od očeta, saj razlog, da jo je oče uščipnil v lice še ne zadostuje za prepoved stikov, to pa tudi ni najmilejši ukrep, ki ga zahteva DZ. Sodišče mora v takem primeru ustrezno ugotoviti dejansko stanje, izvesti vse relevantne dokaze in ugotoviti, da ni resnično prisotna kakršnakoli druga vrsta nasilja. Naveden primer prikazuje, da se stiki v primeru obstoja milejšega ukrepa ne prepovedo, pač pa se zgolj omejijo ali pa izvajajo pod nadzorom ali kako drugače.

Relevantna se mi zdi tudi odločba Višjega sodišča v Ljubljani v zadevi opr. št. IV Cp 984/2019 z dne 20.6.2019, saj prikazuje okoliščine, ki so relevantne za prepoved stikov. Prvostopenjsko sodišče je izdalo začasno odredbo na podlagi dejstev, da je bil oče že večkrat v prisotnosti skupnih otrok nasilen do matere (jo je okrutno pretepal, brcal, davil in ji grozil s smrtjo), prav tako je že večkrat udaril tudi oba otroka (če sta ga razjezila ali takrat, ko je tepel mater), enega je celo ugriznil. Sodišče je izhajalo iz poročila centra za socialno delo, kjer je bilo ugotovljeno, da stiki otrokoma ne koristijo, da se otroka očeta bojita in potrebujeta pomoč strokovnjakov, starejši sin postaja tudi sam nasilen, je nepotrpežljiv in v šoli ni zbran. Sodišče je ugotovilo, da

⁸³ M. Čujovič, *Vrste začasnih odredb*, v: Komentar Družinskega zakonika (2019), str. 530.

⁸⁴ N. Pogorelčnik, *Začasne odredbe v postopkih v zakonskih sporih ter v sporih iz razmerij med starši in otroki*, v: Zbornik v čast Karla Zupančiča: družinsko in dedno pravo pred izzivi prihodnosti (2014), str. 257.

⁸⁵ Sodišče v navedeni zadevi govori še o roditeljski pravici, jaz pa bom skladno z veljavno zakonodajo uporabila pojem starševska skrb.

je bil oče zaradi nasilja v priporu (l. 2019) in da mu je bil izrečen ukrep prepovedi približevanja materi in obema otrokoma ter prepoved navezovati stike z njimi. Prav tako je bil zaradi nasilja v družini obsojen že leta 2014, in sicer na pogojno zaporno kazen, ker pa je bil v času preizkusne dobe ponovno nasilen, je zaporno kazen tudi prestal.

Ta primer prikazuje ogroženost otroka v pravem pomenu besede, pokaže pa nam tudi okoliščine, ki jih mora sodišče upoštevati, ko odloča o izdaji začasnih odredb. Ravnanja očeta v navedenem primeru negativno vplivajo na njegov odnos z otrokoma in na sam razvoj otrok. Za otroka ni nikoli dobro, da je priča nasilju že v tako zgodnjih letih in da je tudi sam žrtev nasilja. Vse to vpliva na njegov osebni razvoj, kar lahko pripelje tudi do posledic, da bo otrok sam v prihodnosti postal nasilen. Tudi v tem primeru, je potrebno pri odločitvi o stikih ugotoviti navezanost otrok do starša. Če se otroci starša, s katerim bodo izvajali stike, bojijo, to vsekakor ni v otrokovo korist in je treba stike prepovedati, omejiti oziroma prilagoditi na primeren način.

Začasna odredba o načinu izvajanja stikov

Ker sta torej starša tista, ki imata primarno vlogo zagotavljati in uresničevati koristi otroka, lahko omilita posledice, ki so ali ki bi nastale zaradi prenehanja njune zveze. Višje sodišče v Ljubljani je v zadevi opr. št. IV Cp 1622/2018 z dne 22. 8. 2018 navedlo, da mora biti način izvajanja stikov takšen, da otrok ohrani občutek čustvene navezanosti ter povezanosti z obema staršema in da stiki v čim večji meri ohranjajo odnose, ki obstajajo med starši in otroki. Menim, da je pomanjkanje jasnega in konkretiziranega dogovora lahko velik problem, pri čemer lahko med staršema pripelje do nesporazumov in slabe volje, kar negativno vpliva na otroka. Zato lahko sodišče, da se starša izogneta vsem tem konfliktom, izda začasno odredbo in začasno določi stike do končne odločitve. Takšno stališče je bilo sprejeto tudi v zgoraj navedeni odločbi. Sodišče je zaključilo, da bi nedorečen način izvrševanja stikov samo še okrepil konflikt med staršema, ki bi vodil do samovoljnih ravnanj. V konkretnem primeru je oče samovoljno zadržal otroka na stiku cel teden z namenom, da bi nadoknadil zamujene dni stikov, čeprav to med strankama ni bilo dogovorjeno, zaradi česar je bilo nujno potrebno, da sodišče izda začasno odredbo. Menim, da je v tej zadevi sodišče ravnalo pravilno, saj so jasno urejena razmerja ključna za zagotovitev koristi otrok in preprečitev njihove ogroženosti.

Začasna odredba o stikih pod nadzorom

DZ je tej začasni odredbi namenil posebno pozornost, saj jo zajema samostojno v 163. členu, ki določa, da sodišče z začasno odredbo odloči, da se stiki izvajajo ob navzočnosti strokovne osebe centra za socialno delo ali zavoda, v katerega je bil otrok nameščen. Sodišče določi tudi kraj in čas izvajanja stikov, saj DZ o kraju izvajanja stikov nima posebnih določb. Novakova pravi, da se stiki pod nadzorom načeloma izvajajo v posebnih prostorih, ki so ustrezno opremljeni za otroke (na primer z igračami). V primeru izdaje začasne odredbe je primeren prostor še posebej pomemben za vzpostavitev ustrezne komunikacije in bližine med staršem in otrokom. Tako torej ni nujno, da se stiki pod nadzorom izvajajo v prostorih centra za socialno delo, pač pa gre lahko strokovna oseba z otrokom in staršem, ki izvaja stik, v park, slaščičarno ipd.⁸⁶ »Pravica do stikov je tako pravica staršev kot pravica otroka. Vendar pa je otrok osrednja osebnost te pravice. Stike legitimira v prvi vrsti otrokova korist, zato sodišče lahko pravico staršev do stikov omeji, če pomenijo za otroka psihično obremenitev ali če se z njim ogroža njegov telesni ali duševni razvoj.«⁸⁷ Stališče, ki ga je sprejelo Višje sodišče v Ljubljani v zadevi opr. št. IV Cp 2337/2018 z dne 28. 11. 2018, nam pove, da ima otrok pravico do neomejenih stikov s staršem, če je to njemu v korist, prav tako se ta začasna odredba nanaša samo na starše in ne tudi na tretje osebe, saj so starši najpomembnejše osebe v otrokovem življenju.⁸⁸ Iz tega razloga DZ v 163. členu določa, da se stiki pod nadzorom določijo le z začasno odredbo (to pomeni, da stikov pod nadzorom ni mogoče določiti s končno odločbo)⁸⁹ in trajajo največ devet mesecev, odredbe pa ni mogoče ponovno izdati ali je podaljšati. Omejitev se ne nanaša na ostale začasne odredbe, ki pomenijo omejitev stikov in se lahko še naprej določijo s končno odločbo. DZ razlogov za izdajo začasne odredbe o stikih pod nadzorom ne opredeljuje, razen da se začasna odredba izda zaradi ponovne vzpostavitve dolgotrajno prekinjenih stikov.⁹⁰ Novakova poudarja, da sodišče ne sme določiti stikov pod nadzorom strokovne osebe, kadar grozi, da bo ob stikih prišlo do nasilja nad otrokom, spolne zlorabe ali ugrabitve otroka. Takšni stiki niso v korist otroka, prav tako ne bi bilo otroku v korist, če bi bil ob stikih prisoten oborožen varnostnik, ki bi opazoval izvajanje stikov.⁹¹ Tako je Višje sodišče v Ljubljani v zadevi opr. št. IV Cp 624/2013 z dne 17. 4. 2013 odločilo, da že sam sum storitve kaznivega dejanja spolnega

⁸⁶ B. Novak, Družinski zakonik z uvodnimi pojasnili (2019), str. 155, 156.

⁸⁷ Sklep VSL opr. št. IV Cp 2337/2018 z dne 28. 11. 2018.

⁸⁸ S. Kraljić, Družinski zakonik s komentarjem (2019), str. 550.

⁸⁹ Prav tam.

⁹⁰ Določba tretjega odstavka 164. člena DZ.

⁹¹ B. Novak, prav tam, str. 157.

napada na osebo, mlajšo od 15 let, po tretjem odstavku 173. člena KZ-1 zadostuje in govori v prid ugotovitvi, da stiki očeta z mld. hčerko (četudi pod nadzorom centra za socialno delo) njej niso v korist. Takšni stiki bi otroka obremenjevali in zato niso priporočljivi, saj mld. hči takrat še ni bila pripravljena na stike z očetom, prav tako je bila močno zbegana, celotno dogajanje okoli nje pa je neugodno vplivalo na njen razvoj.

V zadevi Višjega sodišča v Ljubljani opr. št. IV Cp 1612/2019 z dne 3. 10. 2019 je sodišče pri izdaji začasne odredbe o stikih pod nadzorom upoštevalo tri razloge, in sicer, da so stiki med mld. hčerko in očetom že daljše obdobje prekinjeni, da je družinsko razmerje močno konfliktno in da je utemeljena bojazen matere, da bo oče hčerko odpeljal v tujino. Menim, da je izdaja začasne odredbe sodišča v takem primeru na mestu, saj je v odločbi omenjena tudi predkaznovanost očeta zaradi nasilja v družini in preprodaje ter posedovanja drog, očetu je bil izdan tudi ukrep prepovedi približevanja, prav tako je bil pri njem zaznan sum težav v duševnem zdravju, kar vse kaže na ogroženost otroka. Prav tako je oče v preteklosti že onemogočal izvrševanje stikov hčerke z materjo, zaradi česar je bojazen matere, da bi oče lahko v prihodnosti hčerko ugrabil, utemeljena. Sodišče na podlagi omenjenih razlogov zaključí, da okoliščine utemeljujejo izdajo začasne odredbe stikov pod nadzorom.

4.4.3.3. ZAČASNE ODREDBE O PREŽIVLJANJU

Medtem ko se pri predhodno navedenih začasnih odredbah preverja fizična in psihična ogroženost otroka, se pri zavarovanju preživninskih terjatev preverja finančna ogroženost otroka. Sodišče mora v tem primeru določiti primerno višino preživnine, da pri otroku tovrstna ogroženost ne bo več prisotna.

V praksi, ko se je za tovrstne terjatve uporabljal ZIZ, je veljalo, da je to znesek, ki omogoča nujno preživetje otroka, ne pa da se mu zagotovi ustrezen življenjski standard, kar je v bistvu cilj določitve preživnine ob koncu sodne odločitve. Pri začasnih odredbah za preživljanje je bilo potrebno izkazati verjetnost, da starš krši svojo preživninsko obveznost in samo v tem primeru je bil dan položaj, da je nujno preživljanje otroka ogroženo, zaradi česar je bil dopusten predčasen poseg sodišča.⁹² Pogorelčnik Vogrinc pravi, da takšna praksa ni ustrezna. Pravi, da znesek za najnujnejše preživetje res odvrta finančno ogroženost otroka, vendar mu zagotovi nižji standard, kot ga je imel otrok, ko sta ga preživljala oba starša. V primeru, da razlik med zneskom, ki sta ga starša namenila za otrokove koristi pred razpadom zveze, in zneskom, ki je

⁹² A. Galič, *Zčasne odredbe v sporih iz družinskopravnih razmerij*, v: *Pravosodni bilten*, št. 4/2000, str. 80.

določen z začasno odredbo teh razlik, starš, pri katerem otrok živi, ne more pokriti, je otrokova kakovost življenja lahko ogrožena. Dolgi sodni postopki povzročijo večletno izvrševanje začasne odredbe, posledično pa to pomeni dolgotrajno znižanje kakovosti življenja otroka. Pogorelčnik Vogrinc zato meni, da mora začasna odredba določati preživnino v takšnem znesku, da presega znesek, namenjen za pokritje otrokovih le nujnih življenjskih potreb.⁹³ Tudi DZ v 190. členu določa, da se preživnina odmeri v višini, ki je primerna za zagotavljanje otrokovega uspešnega telesnega in duševnega razvoja. Mogoče bi lahko določbo 190. člena razlagali na način, da bo otroku zagotovljen uspešen telesni in duševni razvoj, če bo ohranil svoj življenjski standard na točki, ki je bil v času, ko sta ga preživljala oba starša skupaj. Se pravi, če bo kar naenkrat otrok moral opustiti določene obšolske dejavnosti, ker mu eden od staršev ne more pokriti vseh stroškov, se bo njegov življenjski standard zmanjšal, kar lahko vpliva na njegov telesni in/ali na duševni razvoj. Problem je, ker današnja praksa temu stališču ne sledi. Do sedaj obstoječa sodna praksa je poudarjala, da je namen začasnih odredb o preživljanju zagotoviti sredstva preživninskemu upravičencu v obsegu, ki je potreben za kritje njegovih nujnih življenjskih potreb. Sodišča so poudarjala, da začasne odredbe ne smejo biti nadomestilo rednemu sodnemu varstvu, pri čemer je vsebinski kriterij pri določanju preživnine v okviru sprejemanja končne sodne odločitve življenjski standard otroka, ko pa se izdaja začasna odredba, pa je vsebinski kriterij nujno preživljanje otroka.⁹⁴ Sodišča to stališče v sodni praksi zagovarjajo še danes.⁹⁵

4.4.4. ZAČASNA ODREDBA O PREPOVEDI PREHODA DRŽAVNE MEJE Z OTROKOM

Navedena začasna odredba je največkrat na mestu, kadar sta starša državljana različnih držav, pri tem pa obstaja verjetnost, da bo eden od staršev otroka odpeljal v drugo državo brez soglasja drugega, kar pa bi lahko ogrozilo otrokovo korist.⁹⁶ Maroltova navaja primere okoliščin, ki bi lahko pomenile potrebo po izdaji te začasne odredbe, in sicer, če se starša ne moreta sporazumeti glede vprašanj, ali lahko otrok odide v drugo državo zaradi preživljanja počitnic pri drugem staršu, ali lahko otrok prečka mejo z določeno državo, za katero drugi od staršev

⁹³ N. Pogorelčnik Vogrinc, *Pogoji za izdajo začasne odredbe*, v: Komentar Družinskega zakonika (2019), str. 512.

⁹⁴ Npr. Sklep VSL opr. št. IV Cp 3938/2009 z dne 18. 11. 2009, Sklep VSL opr. št. IV Cp 623/2016 z dne 9. 3. 2016.

⁹⁵ I. Cek, *IZ PRAKSE: Začasna odredba v postopku zaradi zvišanja preživnine*, URL: <https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/v-srediscu/207269> (11. 2. 2020). Tako tudi sodna praksa, npr. Sklep VSL opr. št. IV Cp 1439/2018 z dne 22. 8. 2018, Sklep VSL opr. št. IV Cp 417/2019 z dne 13. 3. 2019.

⁹⁶ N. Marolt, *Zčasne odredbe po Družinskem zakoniku – osnutki vzorcev predlogov*, v: Odvetnik št. 2 (90) - marec/19, str. 83.

meni, da ni primerna za bivanje otroka ipd., vse pod pogojem, da bi bil otrok v tem primeru ogrožen.⁹⁷ Navedene okoliščine predstavljajo vprašanja izvrševanja starševske skrbi. Če se starša ne moreta sporazumeti, lahko vložita predlog sodišču, da poda soglasje o potovanju otroka in s tem sodišče nadomesti nesoglasje drugega od staršev. Sodišče lahko hkrati odloča o začasni odredbi, če je to nujno potrebno za preprečitev ogrožitve otroka in njegove koristi. Če ogrožitve v danem primeru ni, potem tudi izdaja začasne odredbe ni na mestu. Pomembno sporočilo, ki ga sprejme Višje sodišče v Ljubljani v zadevi opr. št. IV Cp 1608/2019 z dne 17. 9. 2019, je, da starš, ki ima vzgojo in varstvo, nima pravice odločati, ali bo drugi od staršev lahko potoval z otrokom in kam bo potoval. Ko pa imamo spore z mednarodnim elementom, Čujovič poudarja, da morajo sodišča za zagotovitev otrokove koristi kar se da hitro odločiti o razmerju varstva in vzgoje otroka, še posebej kadar je predlagana začasna odredba o prepovedi prehoda državne meje z otrokom. Da se začasna odredba realizira, je potrebno prepoved prehoda vpisati v osebni dokument otroka ali pa v ustrezno evidenco pri upravni enoti.⁹⁸ Z ureditvijo razmerja se lahko prepreči morebitne ugrabitve otroka enega od staršev v drugo državo. Menim, da je pomembno, da se prepoved prehoda v drugo državo nanaša na vse države in ne le na državo, v kateri starš ugrabitelj biva. Preprečiti je potrebno ugrabitev v katerokoli državo, saj se lahko v primeru, da bi se prepoved nanašala le na državo prebivališča ugrabitelja zgodi, da starš ugrabitelj odpelje otroka v državo, ki ni podpisnica Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. november 2003 (Bruselj uredba II bis) in pa Haaške konvencije o civilnopravnih vidikih mednarodne ugrabitve otrok z dne 25. oktober 1980 oziroma Republika Slovenija s to državo nima sklenjenega mednarodnega sporazuma. Postopek vračanja otroka se lahko v takem primeru zakomplicira, zaradi česar je nujno, da je opredelitev prepovedi točna in natančno določena.

4.4.5. ZAČASNA ODREDBA O ZAVAROVANJU NA OTROKOVEM PREMOŽENJU

Otrok lahko tekom mladosti pridobi lastno premoženje, ker ga je npr. podedoval, prejel v dar, prejel od raznih nagrad, dosežkov ali kako drugače. Da imajo starši obveznosti in pravice, ki se nanašajo na upravljanje otrokovega premoženja, je zajeto v definiciji starševske skrbi,⁹⁹ upravljanje otrokovega premoženja kot del starševske skrbi pripada obema staršema skupaj,¹⁰⁰

⁹⁷ N. Marolt, *Začasne odredbe po Družinskem zakoniku – osnutki vzorcev predlogov*, v: Odvetnik št. 2 (90) - marec/19, str. 83.

⁹⁸ M. Čujovič, *Vrste začasnih odredb*, v: Komentar Družinskega zakonika (2019), str. 530.

⁹⁹ Določba prvega odstavka 136. člena DZ.

¹⁰⁰ Določba drugega odstavka 6. člena DZ.

slednja pa morata s premoženjem otroka ravnati v njegovo korist.¹⁰¹ Okoliščine, ki opravičujejo izdajo te začasne odredbe, so neskrbna razpolaganja in upravljanja staršev ali pa enega od staršev z otrokovim premoženjem, zaradi česar se premoženjsko stanje otroka poslabša do te mere, da so ogrožene otrokove premoženjske pravice, interesi in koristi.¹⁰² Po prejšnji ureditvi so se z vprašanjem ogroženosti otrokovih premoženjskih pravic ukvarjali centri za socialno delo, danes pa imajo po DZ le možnost predlagati sodišču, da slednje v primeru ogroženosti otrokovega premoženja sprejme primerne ukrepe.¹⁰³ Se pravi, ker imata oba starša pravico in obveznost skrbeti za otrokovo premoženje, si izdajo navedene začasne odredbe predstavljam v primeru, ko bi eden od staršev razpolagal s premoženjem otroka, ki pa ni v njegovo korist. Na primer, da otrok podeduje premoženje, mati to premoženje prodaja in zapravlja v svojo korist, ker je brezposelna, preživnina, ki ji jo plačuje bivši partner pa ne pokriva vseh njenih potreb in koristi. Oče bi lahko v tem primeru podal predlog na sodišče, da se z začasno odredbo materi prepove odtujitev in obremenitev premoženja (ali nepremičnin, če npr. podeduje nepremičnino) ali da se ji prepove storiti karkoli, kar bi lahko otroku povzročilo škodo oziroma zanj in za njegovo premoženje pomenilo ogrožitev. Z vidika kriterijev, ki jih sodišče upošteva pri izdaji začasne odredbe glede zavarovanja premoženja otroka, je lahko v tem delu relevanten del odločbe Upravnega sodišča (tukaj ni bistven sam zahtevek, s katerim se je ukvarjalo sodišče, pač pa le 6. točka odločbe, ki navaja razloge, ki bi jih sodišče lahko upoštevalo kot kriterij za izdajo začasne odredbe).¹⁰⁴ Sodišče je presojalo o dejanjih matere, ki bi pomenila ogrožitev otrokovih premoženjskih koristi. Mati je v navedeni zadevi razpolagala z nakitom otrok, z bančnega računa otrok dvigovala večje vsote denarja in ga porablja za svoje koristi in ne za koristi otrok. Menim, da bi bili v tem primeru pogoji izdaje začasne odredbe izpolnjeni. Mati s svojimi ravnanji in s takšnim razpolaganjem premoženja otrok slednjim onemogoča možnost prihrankov in dolgoročno varčevanje za njuno prihodnost.

4.4.6. ZAČASNA ODREDBA O ZDRAVNIŠKEM PREGLEDU ALI ZDRAVLJENJU

Tako kot začasni odredbi o stikih pod nadzorom tudi odredbi o zdravniškem pregledu ali zdravljenju DZ namenja poseben člen. Novakova pravi, da je temu tako zaradi pomembnosti

¹⁰¹ Določba 147. člena DZ.

¹⁰² N. Marolt, *Začasne odredbe po Družinskem zakoniku – osnutki vzorcev predlogov*, v: *Odvetnik* št. 2 (90) - marec/19, str. 86.

¹⁰³ N. Erjavec, *Upravljanje otrokovega premoženja*, v: *Komentar Družinskega zakonika* (2019), str. 461, 462.

¹⁰⁴ Sodba UPRS opr. št. I U 1307/2017-13 z dne 12. 10. 2017, 6. točka odločbe.

člena, vendar da tudi za to začasno odredbo veljajo vsa siceršnja pravila o začasnih odredbah.¹⁰⁵ Pogoj ogroženosti otroka za izdajo te začasne odredbe je izpolnjen, ko bi bilo zaradi ali brez zdravniškega pregleda ali zdravljenja ogroženo njegovo zdravje.¹⁰⁶ Novakova pravi, da se začasna odredba o pregledu ali zdravljenju otroka, poleg varstva otrokove koristi, izda tudi v primeru, ko je treba odpraviti posledice zlorab otroka.

Ločimo dve začasni odredbi o zdravniškem pregledu ali zdravljenju, in sicer začasno odredbo privolitveno sposobnega in nesposobnega otroka.¹⁰⁷ Začasna odredba privolitveno nesposobnega otroka se izda brez soglasja staršev,¹⁰⁸ medtem ko se začasna odredba privolitveno sposobnega otroka lahko izda le z otrokovim soglasjem. Pri presoji privolitvene sposobnosti otroka je sodišče napoteno na uporabo določb Zakona o pacientovih pravicah (v nadaljevanju ZPacP),¹⁰⁹ po katerih je otrok privolitveno sposoben, če je razsoden. Rasoden pa je otrok, ki je glede na starost, zrelost, zdravstveno stanje in druge osebne okoliščine sposoben razumeti pomen in posledice uveljavljanja pravic iz ZPacP.¹¹⁰ Domneva se, da je otrok sposoben samostojnega odločanja, ko dopolni 15 let (razen, če sodnik ali zdravnik presodi drugače). Če je otrok pod mejo rzsodnosti, lahko sodišče to domnevo ovrže in presodi drugače. ZPacP določa,¹¹¹ da se mora sodnik oziroma zdravnik posvetovati s starši otroka. V okviru izdaje začasne odredbe pa govorimo o obstoju verjetnosti ogroženosti otrokove koristi, zaradi česar pravilo posvetovanja s starši o rzsodnosti otroka nikakor ne more priti v poštev, saj bo starš naredil vse, da svoja dejanja prikrije, pri tem pa bo lagal o rzsodnosti otroka.¹¹² Do problema lahko pride, če otrok ne soglaša z izdajo začasne odredbe, pa bi imela opustitev zdravljenja nepopravljive ali hujše posledice na njegovo zdravje ali življenje. V takem primeru sodišče ne sme upoštevati otrokove zavrnitve, saj to otroku ni v korist (to sodišče upošteva skladno z načelom otrokove največje koristi).¹¹³

Novakova opozori na problem pomanjkljive določbe 165. člena DZ, saj ne določa vsebine začasne odredbe (kaj vsebuje zdravniški pregled, kakšno mora biti zdravljenje, ali mora sodišče

¹⁰⁵ B. Novak, *Začasna odredba o zdravniškem pregledu ali zdravljenju*, v: Komentar Družinskega zakonika (2019), str. 538.

¹⁰⁶ Npr. Sklep VSL opr. št. IV Cp 2160/2015 z dne 5. 8. 2019.

¹⁰⁷ B. Novak, Družinski zakonik: z uvodnimi pojasnili (2019), str. 158, 159.

¹⁰⁸ Prav tam, str. 161.

¹⁰⁹ Zakon o pacientovih pravicah (Uradni list RS, št. 15/08 in 55/17).

¹¹⁰ Določba 2. člena ZPacP, 19. točka.

¹¹¹ Določba drugega odstavka 35. člena ZPacP.

¹¹² B. Novak, prav tam, str. 159, 160.

¹¹³ Prav tam, str. 160, 161.

navesti institucijo ipd.).¹¹⁴ Jasno je, da se ukrep začasne odredbe ne more uporabiti, ko je o otrokovem zdravstvenem stanju potrebno odločiti takoj in mu nemudoma tudi pomagati. Govorim o nujni medicinski pomoči.¹¹⁵ Ko je potrebno izdati začasno odredbo o zdravniškem pregledu ali zdravljenju, so v začasni odredbi zajeti vsi termini, ki se določajo sproti, pri čemer izdaja začasne odredbe za vsak posamezen zdravniški pregled ali zdravljenje ni primerna in niti potrebna. Kot to določi Višje sodišče v Ljubljani v zadevi opr. št. IV Cp 2160/2015 z dne 5. 8. 2015, »zdravljenje namreč ne more potekati preko sodišča«.

¹¹⁴ B. Novak, *Začasna odredba o zdravniškem pregledu ali zdravljenju*, v: *Komentar Družinskega zakonika* (2019), str. 541.

¹¹⁵ O tem določbi 28. in 36. člena ZPacP.

5. POSTOPEK ODLOČANJA O ZAČASNIH ODREDBAH

5.1. ODLOČANJE

Sprejem DZ ni povzročil sprememb le pri materialnih zakonih, pač pa tudi pri procesnih. Postopki odločanja o ukrepih varstva otrokove koristi se sedaj vodijo po pravilih nepravdnega postopka, prav tako pa ima vso pristojnost odločanja o njih prav sodišče. Za odločanje o ukrepih varstva koristi otrok so stvarno pristojna okrožna sodišča. Eden izmed ciljev ZNP-1 je izboljšanje položaja otrok in zagotovitev učinkovitejšega izvajanja načela koristi otroka v družinskih razmerjih tako med tekom postopka kot tudi po končanem postopku.¹¹⁶ Kot to poudarja Končina Peternel, je zelo pomembno, da se otroku ob izdaji začasnih odredb o varstvu njegovih koristi zagotovijo enaka postopkovna jamstva, kar je zakonodajalec zagotovil s prenosom pristojnosti odločanja na sodišče. S tem je zakonodajalec omogočil enotno obravnavo celotne družinske situacije pred istim sodiščem po pravilih enega sodnega postopka (obravnavo istovrstnih zadev le v civilnem postopku in ne več enkrat v upravnem, drugač pa v civilnem),¹¹⁷ kar je bil tudi cilj sprejetja ZNP-1.

Postopek za izdajo začasnih odredb se začne na predlog enega od staršev, otroka,¹¹⁸ ki je dopolnil 15 let in je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, skrbnika otroka, centra za socialno delo ali državnega tožilca. Predlog lahko sodišče zavrže, zavrne ali mu ugotovi in izda začasno odredbo.¹¹⁹ Postopek za izdajo začasnih odredb lahko začne tudi sodišče po uradni dolžnosti, izda jo lahko tudi tekom postopka, če ugotovi, da je otrokova korist ogrožena, saj sodišče pri odločanju zasleduje preiskovalno načelo.¹²⁰ Končina Peternel pravi, da je glavna prednost nepravdnega postopka ravno v tem, da predlagatelj začasnih odredb ni samo upravičenec iz materialnopravnega razmerja, pač pa so to lahko tudi osebe in organi, ki so legitimirani uvesti postopek zaradi varstva koristi otroka.¹²¹ Tako ZIZ kot DZ vsebine predloga za začasno odredbo ne določata, je pa ta zelo pomembna, saj mora predlagatelj predlog

¹¹⁶ Predlog vlade RS za sprejem Zakona o nepravdnem postopku, EVA: 2018-2030-0023, str. 11, URL: <https://e-uprava.gov.si/drzava-in-druzba/e-demokracija/predlogi-predpisov/predlog-predpisa.html?id=9339> (9.4.2020).

¹¹⁷ M. Končina Peternel, *Postopki za varstvo koristi otroka in vloga otroka v teh postopkih*, v: Pravosodni bilten, št. 1/2019, str. 94.

¹¹⁸ Otrok npr. ne more predlagati začasnih odredb, ki se nanaša na izvajanje stikov, saj nima možnosti, da bi se pravno relevantno dogovarjal o tem. V takem primeru sodišče pridobi otrokovo mnenje, ki ga upošteva glede na zrelost in starost otroka. O tem S. Kraljić, *Družinski zakonik s komentarjem* (2019), str. 546.

¹¹⁹ N. Pogorelčnik Vogrinc, *Zčasne odredbe v civilnih sodnih postopkih* (2015), str. 232.

¹²⁰ Določba 106. člena ZNP-1.

¹²¹ M. Končina Peternel, prav tam, str. 95.

za začasno odredbo konkretizirati, natančno obrazložiti, da bo slednji sklepčen in vsebinsko obravnavan s strani sodišča. Najpomembnejše sestavine predloga začasne odredbe so: navedba sodišča, identifikacija predlagatelja in nasprotnega udeleženca, zakonitega zastopnika in pooblaščenca strank, podpis predlagatelja, predlagateljeva terjatev (pri kateri mora biti za izdajo začasne odredbe verjetno izkazana ogroženost otroka), navedba dejstev in dokazov, obveznost nasprotnega udeleženca, sredstvo in predmet izvršbe ter predlagani čas trajanja začasne odredbe.¹²² Na družinskopravnem področju začasne odredbe veljajo do drugačne odločitve sodišča oziroma do pravnomočnega zaključka sodnega postopka.¹²³

V DZ ni izrecno določena delitev začasnih odredb na odredbe, ki se izdajo tekom postopka, in na odredbe, ki se izdajo pred začetkom postopka, lahko pa morebitno delitev zaznamo v 166. členu DZ. Začasne odredbe v DZ niso taksativno naštete, vendar Čujovič poudari, da se bo začasna odredba, ki ni našteta v DZ, obravnavala le v primeru, če se bo nanašala na družinski postopek v okviru zakona. Z vidika vrst začasnih odredb tako ni nobene razlike, ali je začasna odredba izdana pred¹²⁴ ali med postopkom. Čujovič še navaja, da je razlika med odredbo, izdano pred uvedbo postopka, in odredbo, izdano med postopkom, v zahtevi, da je začasna odredba, ki se jo izda pred uvedbo postopka, potrebno opravičiti v določenem roku (v sedmih dneh je potrebno začeti sodni postopek, s čimer se opraviči začasno zavarovanje). V primeru, da se to ne zgodi, ker center za socialno delo ali sodišče prekršita rok iz 1. odst. 166. člena DZ, izdana začasna odredba preneha veljati po samem zakonu. A contrario to pomeni, da ima pravočasno opravičena začasna odredba z uvedbo postopka enako veljavo kot začasna odredba, izdana med postopkom.¹²⁵

Sodišče pri začasnih odredbah upošteva dokazni standard verjetno izkazane ogroženosti otroka. Vprašanje, ki se nam na tem mestu zastavi, je, kako dosežemo standard verjetnosti? Koliko dokazov¹²⁶ mora sodišče izvesti, da se ugotovi obstoj verjetnosti ogroženosti? ZNP-1 v 43. členu določa, da so postopki za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok nujni, zaradi česar ima hitrost pri izdaji začasnih odredb prednost pred materialno resnico, pri tem pa je tudi

¹²² N. Pogorelčnik Vogrinc, *Začasne odredbe v civilnih sodnih postopkih* (2015), str. 145 – 158.

¹²³ N. Marolt, *Začasne odredbe po Družinskem zakoniku – osnutki vzorcev predlogov*, v: *Odvetnik* št. 2 (90) - marec/19, str. 76.

¹²⁴ Npr. po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini.

¹²⁵ M. Čujovič, *Vrste začasnih odredb*, v: *Komentar Družinskega zakonika* (2019), str. 531.

¹²⁶ Stališče sodišča v zadevi Sklep VSL opr. št. IV Cp 2361/2018 z dne 17. 1. 2019: »Tudi postopek z izdajo začasne odredbe, čeprav mora biti hiter, terja od sodišča, da se do procesnega gradiva pravnih strank opredeli in da izvede predlagane dokaze«.

dokazni postopek hiter in skrajšan.¹²⁷ Tako bo tudi začasna odredba največkrat dosegla svoj namen.¹²⁸ Verjetnost je podana, ko imamo za obstoj relevantnega dejstva več argumentov za kot pa proti.¹²⁹ V postopkih izdaje začasnih odredb na tem področju je pogosto angažiran izvedenec, saj se lahko zgodi, da bi imela (ne)izdaja začasne odredbe pomembne posledice za otrokov položaj.¹³⁰ Pri odločanju o začasnih odredbah lahko obe stranki navajata dejstva in predložita dokaze. V tem postopku velja tudi preiskovalno načelo, kar pomeni, da lahko sodišče ugotavlja dejstva in izvaja dokaze tudi po uradni dolžnosti. Sodišče nato odloči, katera navedena dejstva so verjetnejša, v postopku odločanja o predlogu lahko razpiše narok (sodišče pri izdaji začasnih odredb postopa hitro, zato ni nujno, da bo sodišče pred izdajo odredbe razpisalo narok, saj bi vabljenje na narok lahko podaljšal čas odločanja o odredbi, kar bi bilo v nasprotju z namenom samega instituta začasnih odredb – nujni ukrep)¹³¹, zasliši stranke in priče, pridobi otrokovo mnenje, mnenje centra za socialno delo, lahko tudi poročilo policijske postaje ali vrtca,¹³² nujno pa je zagotavljanje kontradiktornosti¹³³ (o izjemi načela kontradiktornosti v postopkih začasnih odredb več v nadaljevanju). Zelo pomembno je, da sodišče odločitev o začasni odredbi obrazloži, saj je slednja nujna za zagotovitev pravice do poštenega sojenja.¹³⁴ Ta pravica je še toliko bolj pomembna in večja v primerih, ko gre za najbolj občutljive sodne postopke, to so postopki v družinskih sporih.¹³⁵ DZ poleg dokaznega standarda ne določa drugih pravil glede izdaje začasnih odredb. Prav tako subsidiarno ne napotuje na uporabo določb ZPP niti določb ZIZ.¹³⁶ V vladnem predlogu o sprejemu DZ lahko v komentarju pri 165. členu zasledimo morebitno subsidiarno uporabo določb ZIZ, ki pravi, da

¹²⁷ N. Pogorelčnik, *Začasne odredbe v postopkih v zakonskih sporih ter v sporih iz razmerij med starši in otroki*, v: Zbornik v čast Karla Zupančiča: družinsko in dedno pravo pred izzivi prihodnosti (2014), str. 252.

¹²⁸ S. Kraljić, *Družinski zakonik s komentarjem* (2019), str. 538. Prav tako tudi npr. Sklep VSL opr. št. IV Cp 2253/2015 z dne 2. 9. 2015.

¹²⁹ Odločba Ustavnega sodišča RS št. Up 359/01 z dne 19. 10. 2001. US RS odloči, da se v teh postopkih ne zahteva dokaz obstoja konkretne nevarnosti nastanka težko popravljive škode zaradi cepljenja, pač pa zadostuje obstoj verjetnosti. Starša sta to dokazala s posledicami, ki so nastale pri njunih družinskih članih, in to naj bi zadostovalo.

¹³⁰ Npr. Sklep VSL opr. št. IV Cp 1103/2018 z dne 14. 6. 2018, kjer je izvedenka ugotovila, da mati ne ločuje med lastnimi in otrokovimi interesi ter ima lastnosti, ki vodijo v odtujevanje otroka od očeta, zato je izdalo začasno odredbo varstva in vzgoje otroka očetu. Prav tako npr. Sklep VSL opr. št. IV Cp 2253/2015 z dne 2. 9. 2015, kjer je sodišče s pomočjo izvedenca ugotovilo, da bi sprememba prebivališča negativno vplivala na otrokov osebnostni razvoj.

¹³¹ N. Marolt, *Varstvo otrokove koristi v postopku izvršbe in zavarovanja v zadevah gleda varstva in vzgoje otrok ter osebnih stikov z otroki*, v: *Pravnik* (2015), št. 1 – 2, str. 96.

¹³² Sklep VSL opr. št. IV Cp 2337/2018 z dne 28. 11. 2018. Sodišče prve stopnje je v ugovornem postopku na podlagi mnenja CSD, poročila Sektorja kriminalistične policijske uprave in vrtca spoznalo, da otrokoma ne nastaja nenadomestljiva škoda in da nista ogrožena, zaradi česar ni potrebe po izdaji začasne odredbe.

¹³³ N. Pogorelčnik, prav tam, str. 253.

¹³⁴ Določba 22. člena URS.

¹³⁵ Odločba Ustavnega sodišča RS št. Up-957/16-26 z dne 22. 6. 2017, prav tako odločba US RS št. Up 410/01 z dne 14. 2. 2002.

¹³⁶ N. Pogorelčnik Vogrinc, *Pogoj za izdajo začasne odredbe*, v: *Komentar Družinskega zakonika* (2019), str. 520.

se za izdajo začasnih odredb po DZ uporabljajo »splošne določbe o začasnih odredbah v zakonu, ki ureja izvršbo in zavarovanje o krajevni pristojnosti, o tem, kdaj je mogoče izdati začasno odredbo in o tem, kako učinkuje sklep o začasni odredbi«. ¹³⁷ Izjema pri izdaji začasnih odredb na tem področju je naknadna kontradiktornost. Začasna odredba se lahko izda v *ex parte* postopku, ¹³⁸ kjer z izdajo sklepa o začasni odredbi predhodne kontradiktornosti ni in je zaradi posebnosti začasnih odredb, kjer je bistveno hitro postopanje in načelo učinkovitosti, dopustna ureditev naknadne kontradiktornosti. Sodišče lahko tako izda začasno odredbo brez predhodnega zaslišanja strank in izvedbe naroka, če to zahteva nujno varovanje otrokove koristi in preprečitev nastanka nepopravljive ali nesorazmerne škode otroku. Slednje ne pomeni kršitev načela kontradiktornosti in 22. člena URS (enako varstvo pravic v postopkih pred sodiščem), saj ima druga stranka zoper sklep o začasni odredbi možnost vložiti pravno sredstvo, s katerim se vzpostavi naknadna kontradiktornost. Pravno sredstvo, ki ga ima na voljo, je ugovor. ¹³⁹

5.2. PRAVNA SREDSTVA

5.2.1. UGOVOR

Pravna sredstva zoper sklep sodišča o izdaji začasnih odredb so zajeta v splošnih določbah prvega in smiselno drugega dela ZIZ. ¹⁴⁰ Starša, eden od staršev ali pa oseba s pravnim interesom, ki ni zadovoljna z odločitvijo sodišča o začasni odredbi, ima zoper sklep sodišča možnost vložiti ugovor, in sicer v roku osmih ¹⁴¹ dni od vročitve sklepa o začasni odredbi. Postopki izdaje začasnih odredb so nujni, narekujejo nujno ureditev zadev, s tem pa preprečitev nastanka škode na zdravju in razvoju otroka ali na njegovem premoženju. Zaradi navedenega ugovor zoper sklep o začasni odredbi ne zadrži izvršitve izpodbijanega sklepa, o ugovoru pa odloči sodišče, ki je sklep o začasni odredbi izdalo, kar je izjema od splošnega pravila, da o pravnem sredstvu odloča sodišče višje stopnje. ¹⁴² Ugovor zoper sklep o začasni odredbi, kot sem že omenila v podpoglavju 5.1., omogoči naknadno kontradiktornost. Tako se stranki, ki ji je bil sklep o začasni odredbi šele vročen, v ugovornem postopku zagotovi pravico do izjave,

¹³⁷ Predlog vlade RS za sprejem Družinskega zakona, EVA: 2016-2611-0062, str. 298, URL: <https://skupnostobcin.si/wp-content/uploads/2016/12/9b7fa9f28fe58285777f.pdf>. (10. 2. 2020).

¹³⁸ To je enostranski postopek, kjer nasprotni udeleženec ne sodeluje in ni obveščen o vložitvi predloga in o postopku izdaje začasnih odredb.

¹³⁹ S. Kraljić, Družinski zakonik s komentarjem (2019), str. 539. Prav tako tudi odločba Ustavnega sodišča RS št. Up-232/99 z dne 17. 2. 2000, Sklep VSL opr. št. IV Cp 873/2015 z dne 8. 4. 2015, Sklep VSL opr. št. IV Cp 2253/2015 z dne 2. 9. 2015.

¹⁴⁰ N. Pogorelnik Vogrinc, Začasne odredbe v civilnih sodnih postopkih (2015), str. 286.

¹⁴¹ Rok je krajši zaradi namena hitrega postopanja v občutljivih zadevah.

¹⁴² N. Pogorelnik Vogrinc, prav tam, str. 288.

navajanja ugovornih razlogov (v okviru družinskopravnih sporov poda obrazložen in utemeljen ugovor neobstoja pogoja izdaje začasne odredbe, tj. neobstoj ogroženosti otroka in da začasna odredba ne dosega svojega namena), navajanja dejstev in predlaganja dokazov. Če bi o ugovoru odločalo višje sodišče, bi to pomenilo, da bi se o celotnem dejanskem stanju prvič ukvarjalo drugostopenjsko sodišče, s čimer bi bila stranki kršena ustavna pravica do pravnega sredstva in tudi pravica do izjave.¹⁴³

Ugovor zoper sklep o začasni odredbi, za razliko od trenutka izvršljivosti, odloži trenutek pravnomočnosti sklepa.¹⁴⁴ Določba 268. člena ZIZ določa, da ima sklep o začasni odredbi učinek sklepa o izvršbi, ker pa ugovor ne zadrži izvršljivosti sklepa začasne odredbe, slednje pomeni, da sklep začne veljati takoj in ga je mogoče takoj tudi izvršiti.¹⁴⁵ V podpoglavju 5.1. sem omenila pomembnost obrazložitve sklepa o začasni odredbi. Pravica do poštenega sojenja je pomembna tudi pri sprejemu odločitve sodišča glede ugovora. Tudi sklep o ugovoru mora biti obrazložen, ne glede na to, ali ga sodišče zavrže, zavrne ali pa mu ugodi.

5.2.2. PRITOŽBA

Določba 9. člena ZIZ zoper sklep o odločitvi sodišča o začasni odredbi dopušča redno pravno sredstvo, ki ne zadrži postopka, odlaga pa trenutek pravnomočnosti, tj. pritožba. V primeru, da sodišče I. stopnje zavrne ugovor, sklep o začasni odredbi velja naprej in se tudi izvršuje, ne glede na vložitev pritožbe.¹⁴⁶ Določbe ZNP-1 in ZIZ napotujejo na smiselno in subsidiarno uporabo določb ZPP. Pritožba je tako možna zoper sklep, izdan na prvi stopnji, v primeru, da predlogu o začasni odredbi ni bilo ugodeno (pritožbo ima na voljo predlagatelj začasne odredbe) ter zoper sklep, s katerim odloči sodišče o ugovoru zoper sklep o izdaji začasne odredbe (pritožbo imata obe stranki). V obeh primerih se o pritožbenih razlogih smiselno uporabljajo določbe ZPP (od 338. do 341. člena). Smisel pritožb v tem postopku je uveljavljanje nepravilnosti, do katerih je prišlo tekom postopka, ali pa se pritožba nanaša na odločitve v sklepu. Ko drugostopenjsko sodišče odloča o pritožbi zoper sklep o zavrnitvi predloga za izdajo začasne odredbe, lahko v primeru, da je pritožba utemeljena, sklep razveljavi in vrne prvostopenjskemu sodišču v ponovno odločanje, ne more pa ga tudi spremeniti. »V nasprotnem primeru bi nasprotni stranki, ki v postopku do sedaj ni sodelovala, kršili ustavno pravico do

¹⁴³ N. Pogorelčnik Vogrinc, *Začasne odredbe v civilnih sodnih postopkih* (2015), str. 288.

¹⁴⁴ Določba 9. člena ZIZ.

¹⁴⁵ N. Pogorelčnik Vogrinc, *prav tam*, str. 291.

¹⁴⁶ *Prav tam*, str. 302.

pravnega sredstva«, kot to pravi Pogorelčnik Vogrinc.¹⁴⁷ Ko se pritožbo vlaga zoper sklep o ugovoru, lahko pritožnik uveljavlja samo tiste razloge, ki se nanašajo na sklep o ugovoru in ugovornem postopku, ne more pa uveljavljati razlogov, navezujočih se na predlog in sklep o začasni odredbi.¹⁴⁸ Pritožnik ima tako kot pri ugovoru možnost vložiti pritožbo v roku osmih dni. Pojavi se nam tudi vprašanje kontradiktornosti. Pritožba se vroči v odgovor nasprotni stranki, če ji je bil vročen tudi sklep sodišča prve stopnje, zoper katerega je bila vložena pritožba.¹⁴⁹ Kot pravi Pogorelčnik Vogrinc, ZIZ ne predvideva vročanja pritožbe nasprotni stranki, če pritožnik vlaga pritožbo zoper sklep o zavrnitvi predloga. Če sodišče pritožbo zavrne, v pravice nasprotne stranke ne bo poseženo, če pa pritožbi ugodi in sklep razveljavi, pa bo nasprotna stranka imela možnost pravice do izjave v postopku ponovnega odločanja.¹⁵⁰

Postopek za izdajo začasnih odredb lahko začne tudi sodišče po uradni dolžnosti. Tudi v tem primeru velja, da imajo stranke zoper sklep o izdaji začasnih odredb na voljo najprej vložiti pravno sredstvo ugovora, šele nato pa pritožbo.¹⁵¹

5.3. IZVRŠITEV ZAČASNIH ODREDB V POSTOPKIH VARSTVA KORISTI OTROK

Postopki varstva koristi otroka so namenjeni sprejemanju ustrezne odločitve za otroka, da se zagotovi njegova največja korist, pa je potrebno zagotoviti tudi ustrezno spoštovanje odločitve sodišča. Največji problem se v praksi kaže ravno v množičnem nespoštovanju začasnih odredb, izdanih tekom postopka.¹⁵² Izvršbe, predvsem v okviru nadenarnih začasnih odredb, lahko predstavljajo travmo za otroke, saj v primeru, da stranka obveznosti, ki ji je naložena s sklepom o začasni odredbi, ne izpolni, je sklep potrebno izvršiti prisilno, kar pa ni v največjo korist otroka.

Začasne odredbe o plačevanju preživnine se izvršujejo po splošnih pravilih ZIZ, ki veljajo za denarne terjatve. Uspešnost izvršilnega postopka je precej odvisna od delovanja preživninskega upravičenca. Ker pa je preživninski upravičenec v tem primeru mladoleten otrok, bi samostojno

¹⁴⁷ N. Pogorelčnik Vogrinc, *Začasne odredbe v civilnih sodnih postopkih* (2015), str. 301.

¹⁴⁸ Prav tam. Prav tako tudi npr. Sklep VSL opr. št. IV Cp 1849/2017 z dne 28. 9. 2017.

¹⁴⁹ Določba četrtega odst. 9. člena ZIZ.

¹⁵⁰ N. Pogorelčnik Vogrinc, prav tam, str. 303.

¹⁵¹ Npr. Sklep VSL opr. št. IV Cp 1849/2017 z dne 28. 9. 2017.

¹⁵² Vrhovno sodišče Republike Slovenije, *Otrok pred sodiščem*, str. 23, URL: http://www.varuhr.si/fileadmin/user_upload/pdf/konferenca_o_participaciji_otrok_in_mladostikov_2014/slovenski_dokumenti/Otrok_pred_sodiscem_-_Brosura_Vrhovnega_sodisca_RS.pdf (15. 5. 2020).

nastopanje v postopku izterjave preživnine zanj pomenilo veliko breme.¹⁵³ V primeru, da preživninski zavezanec ne plačuje preživnine, lahko otrok (če je polnoleten, sam, če pa je mladoleten, pa ga v postopku izterjave zastopa drugi od staršev) na podlagi sklepačasne odredbe o določitvi preživnine vložil predlog za izvršbo, saj ima sklepčasne odredbe učinek sklepa o izvršbi. V primeru, da izterjava preživninskega zavezanca ni uspešna, ima preživninski upravičenec še eno možnost. Otrok, oziroma v otrokovem imenu njegov zastopnik, se lahko obrne na Jamstveni in preživninski sklad Republike Slovenije in vložil zahtevo za izplačilo nadomestila preživnine.¹⁵⁴ Do izplačila je upravičen otrok, in sicer pod naslednjimi pogoji: če mu je s pravnomočno sodbo oziroma z dogovorom pri centru za socialno delo določena preživnina, ki jo zavezanec ne plačuje; če je državljan Republike Slovenije in ima stalno prebivališče v RS; če je tujec in ima stalno bivališče v Republiki Sloveniji; če je tako odločeno z meddržavnim sporazumom ali ob pogoju vzajemnosti; če še ni star 18 let in čigar izvršba je bila neuspešna oziroma postopek še ni končan, pa je od vložitve predloga za izvršbo preteklo že več kot 3 mesece.¹⁵⁵ Namen delovanja Sklada je izplačilo nadomestila preživnine upravičencu v primeru, da starš otroku skladno z začasno odredbo preživnine ne plačuje zaporedoma tri mesece oziroma jo plačuje neredno. Sklad bo stopil na mesto otroka in izterjal neplačano preživnino od preživninskega zavezanca.

Izvršbe nedenarnih začasnih odredb v zadevah varstva koristi otrok so urejene v 20. a poglavju ZIZ. Zakon v 238. členu določa dve izvršilni sredstvi, in sicer se lahko izvršbačasne odredbe o vzgoji in varstvu opravi z izrekanjem denarnih kazni zoper osebo, na katero se sklep nanaša (posredna izročitev), ali pa z odvzemom otroka in izročitvijo slednjega osebi, kateri je otrok zaupan v vzgojo in varstvo (neposredna izročitev). Po katerem sredstvu bo sodišče poseglo, je odvisno od okoliščin primera ter varovanja koristi otroka. Kar se tiče izvršbečasne odredbe glede stikov, sodišče poseže po posredni izročitvi, po neposredni pa zgolj v izjemnih in posebej utemeljenih primerih in če posredna ni bila uspešna.¹⁵⁶ Posredna izročitev pomeni, da dejanje, ki je bilo naloženo dolžniku po izvršilnem naslovu, lahko stori le dolžnik sam in nihče drug. Sodišče mu pri tem določi primeren rok za izpolnitev obveznosti in denarno kazen v primeru neizpolnitve obveznosti. V tem primeru sodišče po uradni dolžnosti izvrši sklep o denarni kazni, dolžniku izda nov sklep, določi nov izpolnitveni rok in novo višjo denarno

¹⁵³ Vrhovno sodišče Republike Slovenije, *Otrok pred sodiščem*, str. 23, URL: http://www.varuhr.si/fileadmin/user_upload/pdf/konferenca_o_participaciji_otrok_in_mladostikov_2014/slovenski_dokumenti/Otrok_pred_sodiscem_-_Brosura_Vrhovnega_sodisca_RS.pdf (15. 5. 2020).

¹⁵⁴ S. Kraljić, *Družinski zakonik s komentarjem* (2019), str. 613.

¹⁵⁵ <http://www.jpi-sklad.si/skladi/prezivninski-sklad/pravice/> (14. 4. 2020).

¹⁵⁶ Določba 238. f člena ZIZ.

kazen,¹⁵⁷ vendar takšno postopanje ne more trajati v nedogled. Če izvršba na ta način ni uspešna ali če se pri določanju načina izvršbe ugotovi, da posredna izročitev ne bo imela učinkov, lahko sodišče v posebej utemeljenih okoliščinah odloči, da se izvršba opravi z neposredno izročitvijo. Tako sodišče otroka odvzame osebi, pri kateri je v času opravljanja izvršbe, in ga izroči osebi, ki ji je otrok zaupan v vzgojo in varstvo.¹⁵⁸ To izvršilno dejanje opravi izvršitelj ob navzočnosti strokovnega delavca, lahko tudi policije.¹⁵⁹

V praksi, ko so z začasno odredbo določeni stiki otroka in enega izmed staršev, pogosto pride do situacije, ko stiki nekaj časa potekajo normalno, nato pa jim otrok začne nasprotovati. Starš, ki je dolžan zagotoviti stike, se tako znajde v nelagodni situaciji.¹⁶⁰ Odločiti se mora, ali bo otroka silil v srečanje z drugim staršem ali bo tvegala izvršbo z denarno kaznijo, kljub temu da on ni tisti, ki je onemogočal stike, pač pa zgolj upošteval voljo otroka. V takem primeru uporabimo določbe 238. f člena ZIZ, ki omogočajo izvršitelju, da odstopi od oprave izvršilnega dejanja in o razlogih odstopa obvesti sodišče, ki opravlja izvršbo. Prav tako lahko tudi sodišče, če ugotovi, da otrok nasprotuje stikom z enim od staršev, in oceni, da izvršba ne bi bila skladna s koristjo otroka, na predlog imenovanega izvršitelja, centra za socialno delo ali osebe, proti kateri se opravlja izvršba, izvršbo odloži za čas največ treh mesecev.¹⁶¹ Tako se prepreči realizacijo izvršbe, ki bi bila v nasprotju s koristjo otroka.

V izvršilnih postopkih je sprejeto načelo stroge formalne legalitete, ki velja tudi v postopkih za varstvo koristi otroka. Skladno s tem načelom se izvršilno sodišče ne sme spraševati o utemeljenosti izdane začasne odredbe, niti o njeni pravilnosti.¹⁶² Razlog je v tem, da je izdana začasna odredba predmet izvršbe, odločitev pa temelji na temelju otrokove največje koristi, zaradi česar je potrebno upoštevati terjatev, kot je ugotovljena v začasni odredbi.¹⁶³ Izvršilni postopek je pisen, sodišča načeloma naroka ne razpisujejo, prav tako bi bilo ponovno obremenjevanje otroka v izvršilnem postopku neprimerno, predvsem pa ne v njegovo korist.¹⁶⁴ Vendar je pri tem potrebno upoštevati možnost, da se razmere v času, ko pride do oprave izvršbe, lahko spremenijo in izvršba po poteku določenega časa od izdaje začasne odredbe ne bi bila več skladna s koristjo otroka. Maroltova navaja, da bi se sodišče v izogib opravi izvršbe,

¹⁵⁷ Določba 226. člena ZIZ.

¹⁵⁸ Sklep VSL opr. št. IV Cp 768/2019 z dne 15. 5. 2019.

¹⁵⁹ Določba 238. e člena ZIZ.

¹⁶⁰ N. Marolt, *Varstvo otrokove koristi v postopku izvršbe in zavarovanja v zadevah gleda varstva in vzgoje otrok ter osebnih stikov z otroki*, v: Pravniki (2015), št. 1 – 2, str. 101.

¹⁶¹ Določba 238. f člena ZIZ.

¹⁶² N. Pogorelčnik Vogrinc, *Začasne odredbe v civilnih sodnih postopkih* (2015), str. 278.

¹⁶³ Prav tam. Prav tako tudi Sklep VSL opr. št. IV Cp 768/2019 z dne 15. 5. 2019.

¹⁶⁴ N. Pogorelčnik Vogrinc, prav tam, str. 279.

ki ni v korist otroka, moralo vsaj v fazi ugovora zoper sklep o izvršbi seznaniti z mnenjem otroka. Sodišče danes pri pridobivanju otrokovega mnenja, skladno z DZ, ni več omejeno na starostno mejo otroka 15 let. V primeru ugotovitve sodišča, da se otrok, ki še ni dopolnil 15 let, zaveda in je sposoben razumeti pomen in posledice mnenja, ki ga poda, sodišče to mnenje upošteva. Tako naj sodišče ravna v primeru, ko bi od izdaje sklepa izvršilnega naslova do realizacije tega preteklo daljše časovno obdobje. Upoštevanje mnenja otroka ne pomeni poseg izvršilnega sodišča v izvršilni naslov, pač pa le morebiten odlog izvršbe (za največ 3 mesece).¹⁶⁵ Tukaj si predstavljam primer, ko oče pretirano uživa alkohol, posledično pa je do otroka nasilen, nesramen, ga pušča samega ipd. Takšni stiki otroku zagotovo niso v korist in jih bo zavračal. Če bo oče v tem primeru zahteval izvršbo stikov, otrok pa stikom nasprotuje, bo mati, ki ima otroka pri sebi, vložila predlog za odlog izvršbe. Če stiki otroku resnično niso v korist, bi se lahko v času odloga izvršbe začel nov postopek za spremembo izvršilnega naslova (vloži se predlog za spremembo odločitve o stikih). Lahko pa se zgodi, da stiki otroku po poteku časa odloga izvršbe ponovno postanejo koristni, če bi oče opustil uživanje alkohola in si poiskal pomoč, njegov odnos do otroka bi se spremenil, stiki pa bi se ponovno normalno izvrševali naprej.

¹⁶⁵ N. Marolt, *Varstvo otrokove koristi v postopku izvršbe in zavarovanja v zadevah gleda varstva in vzgoje otrok ter osebnih stikov z otroki*, v: *Pravnik* (2015), št. 1 – 2, str. 113.

6. ZAKLJUČEK

Sprejem DZ je omogočil učinkovito in nujno potrebno prenovo instituta regulacijskih začasnih odredb, ki ga imamo v našem pravnem sistemu že zelo dolgo. Družinskopravna razmerja in postopki so zelo pomembni, saj so tudi eno izmed najbolj občutljivih razmerij, o katerih odločajo sodišča. Zaradi občutljive in ranljive narave razmerij je tako bistveno, da je postopek zavarovanja natančno in primerno urejen. Ko govorimo o izdaji začasne odredbe, je bistvo v tem, da se otroka, ki je najšibkejši člen v postopkih odločanja, v čim večji meri zavaruje, saj je on temelj postopka in je zaradi tega izpostavljen še večjim pritiskom. Korist otroka je tako cilj staršev kot države in drugih institucij, ki se jo uresničuje ne samo v okviru začasnih odredb, pač pa tudi na splošno. Pomemben dosežek s pridobitvijo DZ je vsekakor sistematska ureditev začasnih odredb na enem mestu, prav tako tudi enotno odločanje, tj. odločanje le znotraj civilnega postopka. Pomembna se mi zdi tudi možnost predlaganja odredb, ki niso našteve z DZ, saj je to le še dodatna možnost razvoja sodne prakse. Otrok mora biti pritiskom, ki jih utрпи že s samim razpadom družine (kaj šele v postopku odločanja o njegovi koristi), čim manj izpostavljen, kar je bilo zagotovljeno s prenosom odločanja o ukrepih varstva otroka v pristojnost nepravdnih civilnih sodišč. Menim, da je prenos odločanja o začasnih odredbah o varstvu koristi otrok na nepravdna sodišča utemeljeno primernejši, saj slednji omogoča večjo zaščito otrok, hkrati pa je tukaj bistven poudarek na hitrem reševanju zadev. V času pred sprejemom DZ so nastajali problemi sodnih zaostankov na sodiščih, zaradi dolgih postopkov pa so tudi začasne odredbe ostale v veljavi daljši čas, kar ni bilo v največjo korist otroka. Posledično je to vplivalo na končne odločitve sodišč, kar se je kazalo na način, da sodišče v končni odločbi zaradi koristi otrok ni odločilo drugače, kot je odločilo v začasni odredbi, saj se je otrok v tem času že prilagodil na družinsko okolje. Če bodo sodišča v praksi sledila načelu hitrega, vendar temeljitega reševanja zadev, bodo skrajšala čas, ki je potreben za izdajo dokončne odločbe sodišča v družinskopravnih razmerjih, sam institut začasnih odredb pa bo uresničil tisto, čemur je namenjen – tj. začasnosti učinkovanja.

Menim, da je DZ kot celota zelo prispeval k ureditvi na področju varovanja otrokove koristi. Otrok ni samo temeljni objekt varstva v družinskopravnih postopkih, pač pa ima bistveno boljši položaj kot ga je imel v okviru ZZZDR. Otrok ima kot subjekt družinskih postopkov pomembno vlogo tudi v okviru odločanja o začasnih odredbah, saj je, poleg podaje svojega mnenja, pod pogoji upravičen predlagati izdajo nekaterih vrst začasnih odredb, prav tako lahko vloži pravno sredstvo zoper sklep o začasni odredbi.

7. VIRI IN LITERATURA

7.1. MONOGRAFIJE

1. Kraljić, Suzana: Družinski zakonik: s komentarjem (1. izdaja), Poslovna založba MB, založništvo d.o.o., Maribor 2019.
2. Novak, Barbara: Družinski zakonik: z uvodnimi pojasnili (1. izdaja), Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2019.
3. Pogorelčnik Vogrinc, Neža: Začasne odredbe v civilnih sodnih postopkih (1. izdaja), GV Založba, Ljubljana 2015.

7.2. ČLANKI

1. Galič, Aleš: Začasne odredbe v sporih iz družinskopravnih razmerij, v: Pravosodni bilten, 4/2000, pp. 73 – 87.
2. Končina Peternel, Mateja, Postopki za varstvo koristi otroka in vloga otroka v teh postopkih, v: Pravosodni bilten, 1/2019, pp. 93 – 105.
3. Končina Peternel, Mateja, Ukrepi za varstvo koristi otrok v sporih iz razmerij med starši in otroki, v: Pravosodni bilten, 4/2000, pp. 53 – 64.
4. Marolt, Nadja: Ukrepi za varstvo otrokove koristi po Družinskem zakoniku, v: Odvetnik št. 2 (85) – april/18, pp 58 - 61.
5. Marolt, Nadja: Varstvo otrokove koristi v postopku izvršbe in zavarovanja v zadevah glede varstva in vzgoje ter osebnih stikov z otroki, v: Pravniki št. 1 – 2 (70), 1. 2015, pp. 91 – 118.
6. Marolt, Nadja: Začasne odredbe po Družinskem zakoniku – osnutki vzorcev predlogov, v: Odvetnik št. 2 (90) – mar/19, pp. 74 – 89.
7. Novak, Barbara, Skupno varstvo in vzgoja otroka, ko starši živijo ločeno, v: Pravosodni bilten, št. 1/2009, pp. 79 – 97.
8. Pogorelčnik, Neža: Regulacijske začasne odredbe, v: Zbornik znanstvenih razprav LXXIII (2013), pp. 135 – 156.
9. Pogorelčnik, Neža: Začasne odredbe v zakonskih sporih ter sporih iz razmerij med starši in otroki, v: Zbornik v čast Karla Zupančiča: družinsko in dedno pravo pred izzivi prihodnosti, Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, 2014, pp. 247 – 267.

7.3. POGLAVJA V KNJIGAH

1. Čujovič, Matej: Načelo otrokove koristi, v: Komentar Družinskega zakonika (red. B. Novak), Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2019, pp. 58 – 76.
2. Čujovič, Matej: Splošno pooblastilo, v: Komentar Družinskega zakonika (red. B. Novak), Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2019, pp. 476 – 478.
3. Čujovič, Matej: Načelo najmilejšega ukrepa, v: Komentar Družinskega zakonika (red. B. Novak), Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2019, pp. 483 – 485.
4. Čujovič, Matej: Vrste začasnih odredb, v: Komentar Družinskega zakonika (red. B. Novak), Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2019, pp. 526 – 533.
5. Erjavec, Nataša: Upravljanje otrokovega premoženja, v: Komentar Družinskega zakonika (red. B. Novak), Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2019, pp. 459 – 463.
6. Novak, Barbara: Začasna odredba o zdravniškem pregledu ali zdravljenju, v: Komentar Družinskega zakonika (red. B. Novak), Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2019, pp. 538 – 542.
7. Pogorelčnik Vogrinc, Neža: Pogoji za izdajo začasnih odredb, v: Komentar Družinskega zakonika (red. B. Novak), Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2019, pp. 509 – 526.
8. Weber, Nana: Stiki s starši, v: Komentar Družinskega zakonika (red. B. Novak), Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2019, pp. 432 – 442.

7.4. SODNA PRAKSA

1. Odločba Ustavnega sodišča RS, št. Up-275/97 z dne 16. 7. 1998.
2. Odločba Ustavnega sodišča RS, št. Up-232/99 z dne 17. 2. 2000.
3. Odločba Ustavnega sodišča RS, št. Up 359/01 z dne 19. 10. 2001.
4. Odločba Ustavnega sodišča RS, št. Up-410/01 z dne 14. 2. 2002.
5. Sklep VSL, opr. št. IV Cp 3192/2005 z dne 30. 6. 2005.
6. Sklep VSL, opr. št. Cp 3938/2009 z dne 18. 11. 2009.
7. Sklep VSL, opr. št. IV Cp 3507/2011 z dne 9. 11. 2011.
8. Sklep VSL, opr. št. IV Cp 624/2013 z dne 17. 4. 2013.
9. Sklep VSL, opr. št. IV Cp 873/2015 z dne 8. 4. 2015.
10. Sodba VSL, opr. št. I Cp 548/2015 z dne 3. 6. 2015.

11. Sklep VSL, opr. št. IV Cp 2160/2015 z dne 5. 8. 2015.
12. Sklep VSL, opr. št. IV Cp 2253/2015 z dne 2. 9. 2015.
13. Sklep VSL, opr. št. IV Cp 623/2016 z dne 9. 3. 2016.
14. Sklep VSL, opr. št. IV Cp 1344/2016 z dne 17. 5. 2016.
15. Sklep VSL, opr. št. IV Cp 300/2017 z dne 15. 3. 2017.
16. Odločba Ustavnega sodišča RS, št. Up-957/16-26 z dne 22. 6. 2017.
17. Sklep VSK, opr. št. I Cp 224/2017 z dne 11. 7. 2017.
18. Sklep VSL, opr. št. IV Cp 1849/2017 z dne 28. 9. 2017.
19. Odločba Upravnega sodišča RS, št. I U 1307/2017-13 z dne 12. 10. 2017.
20. Sklep VSL, opr. št. IV Cp 652/2018 z dne 29. 3. 2018.
21. Sklep VSL, opr. št. IV Cp 1103/2018 z dne 14. 6. 2018.
22. Sklep VSL, opr. št. IV Cp 1476/2018 z dne 11. 7. 2018.
23. Sklep VSL, opr. št. IV Cp 1416/2018 z dne 11. 8. 2018.
24. Sklep VSL, opr. št. IV Cp 1622/2018 z dne 22. 8. 2018.
25. Sklep VSL, opr. št. IV Cp 2337/2018 z dne 28. 11. 2018.
26. Sklep VSL, opr. št. IV Cp 2530/2018 z dne 3. 1. 2019.
27. Sklep VSL, opr. št. IV Cp 2361/2018 z dne 17. 1. 2019.
28. Sklep VSL, opr. št. IV Cp 417/2019 z dne 13. 3. 2019.
29. Sklep VSL, opr. št. IV Cp 768/2019 z dne 15. 5. 2019.
30. Sklep VSL, opr. št. IV Cp 984/2019 z dne 20. 6. 2019.
31. Sklep VSL, opr. št. IV Cp 1608/2019 z dne 17. 9. 2019.
32. Sklep VSL, opr. št. IV Cp 1612/2019 z dne 3. 10. 2019.
33. Sklep VSL, opr. št. IV Cp 1826/2019 z dne 16. 10. 2019.

7.5. PRAVNI PREDPISI

1. Družinski zakonik (Uradni list RS, št. 15/17, 21/18 – ZNOrg, 22/19 in 67/19 – ZMatR-C).
2. Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Uradni list RS(13.6.1994) MP, št.7-41/1994 (RS 33/1994)).
3. Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah (KOP), Uradni list SFRJ Mednarodne pogodbe, št. 15/90; Akt o notifikaciji nasledstva glede konvencij organizacije Združenih narodov in konvencij, sprejetih v Mednarodni agenciji za atomsko energijo, Uradni list RS, št. 35/92, Mednarodne pogodbe, št. 9/92.

4. Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99 in 75/16 – UZ70a).
5. Zakon o izvršbi in zavarovanju (Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 93/07, 37/08 – ZST-1, 45/08 – ZArbit, 28/09, 51/10, 26/11, 17/13 – odl. US, 45/14 – odl. US, 53/14, 58/14 – odl. US, 54/15, 76/15 – odl. US, 11/18, 53/19 – odl. US in 66/19 – ZDavP-2M).
6. Zakon o nepravdnem postopku (Uradni list RS, št. 16/19).
7. Zakon o pacientovih pravicah (Uradni list RS, št. 15/08 in 55/17).
8. Zakon o pravnem postopku (Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US, 48/15 – odl. US, 6/17 – odl. US, 10/17, 16/19 – ZNP-1 in 70/19 – odl. US).
9. Zakon o preprečevanju nasilja v družini (Uradni list RS, št. 16/08, 68/16 in 54/17 – ZSV-H).
10. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pravnem postopku (Uradni list RS, št. 45/08).
11. Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Uradni list RS, št. 69/04 – uradno prečiščeno besedilo, 101/07 – odl. US, 90/11 – odl. US, 84/12 – odl. US, 82/15 – odl. US, 15/17 – DZ in 30/18 – ZSVI).

7.6. SPLETNI VIRI

1. I. Cek, *IZ PRAKSE: Začasna odredba v postopku zaradi zvišanja preživnine*, URL: <https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/v-srediscu/207269> (11. 2. 2020).
2. Javni štipendijski, razvojni, invalidski in preživninski sklad Republike Slovenije, URL: <http://www.jpi-sklad.si/skladi/prezivrinski-sklad/pravice/> (14. 4. 2020).
3. Konvencija Sveta Evrope o otrokovih stikih (Convention on Contact concerning Children), European Treaty Series - No. 192, 15. 5. 2003, URL: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008370f> (12. 2. 2020).
4. Predlog vlade RS za sprejem Družinskega zakona, EVA: 2016-2611-0062, URL: <https://skupnostobcin.si/wp-content/uploads/2016/12/9b7fa9f28fe58285777f.pdf>. (10. 2. 2020).

5. Predlog vlade RS za sprejem Zakona o nepravdnem postopku, EVA: 2018-2030-0023, URL:<https://e-uprava.gov.si/drzava-in-druzba/e-demokracija/predlogi-predpisov/predlog-predpisa.html?id=9339> (9. 4. 2020).
6. Vrhovno sodišče Republike Slovenije, *Otrok pred sodiščem*, URL: http://www.varuhr.si/fileadmin/user_upload/pdf/konferenca_o_participaciji_otrok_in_mladostikov_2014/slovensiki_dokumenti/Otrok_pred_sodiscem_-_Brosura_Vrhovnega_sodisca_RS.pdf (15. 5. 2020).